

QOY ƏDALƏT ZƏFƏR ÇALSIN!

"SƏS" qəzeti mənim üçün ən əziz qəzetdir

2023-cü ilin antiterror tədbirləri:
Azərbaycanın Dövlət
Suverenliyinin tam bərpası

11

Azərbaycan-BƏƏ:

Şuşadan dostluq və əməkdaşlıq MESAJI!

2

Prezident İlham Əliyev: "Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri ilə Azərbaycan arasında dostluq və qardaşlıq əlaqələri uğurla inkişaf etməkdə davam edəcək"

№ 168 (7336)

17 sentyabr 2025-ci il.
Qiyməti 60 qəpik

BMT təzyiqlərində

Hansı islahatlar gözlənilir?

Yeni tədris ili, yeni tıxac problemi - HƏLLİ NƏDİR?

6

Sosiallaşmayan insanlar və psixoloq tələsi

15

"Bu gün Azərbaycanda repetitorluq bir dəb halını alıb"

16

8

Tramp bu qəzeti məhkəməyə verdi - 15 milyard dollar tələb edir!

16

Həkimlər və xəstələr...

11

Qazandıqı misilsiz zəfərlərlə dünyaya səs salan Azərbaycanın iş-tərəf regionda, istərsə də dünyada nüfuzu durmadan artır. Prezident İlham Əliyevin yürütdüyü müdrik və uzaqgörən siyasət nəticəsində ölkəmiz beynəlxalq aləmdə etibarlı tərəfdaş kimi tanınır. Bunu dünya ölkələrinin, nüfuzlu beynəlxalq təşkilatların Azərbaycanla əməkdaşlıqda maraqlı olmaları da təsdiqləyir. Prezident İlham Əliyevin xarici ölkələrə, həmçinin dünya ölkələrinin liderlərinin isə Azərbaycana səfərləri, heç şübhəsiz, dövlətimizin beynəlxalq əlaqələrinin genişlənməsinə töhfəsini verməkdədir. Müstəqil dövlət kimi Azərbaycanın dünya dövlətləri, təşkilatları ilə əməkdaşlığı və dostluq münasibətləri dövlətlər arasında qarşılıqlı anlaşmanın qurulmasına və davamlı olmasına təsirini göstərir. Mövcud münasibətlər çoxşaxəli, qarşılıqlı maraq əsasında qurulub, əməkdaşlıq əlaqələrinin inkişafına üstünlük verilib. Ölkələr arasında bu günə qədər imzalanmış sənədlər əməkdaşlıq üçün yeni imkanlar açıb. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin yürütdüyü uğurlu xarici siyasət nəticəsində Avropa ölkələri, Türk dünyası ilə yanaşı, ərəb dövlətləri ilə münasibətlər yeni inkişaf mərhələsinə qədəm qoyub.

Sentyabrın 16-da Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin Prezidenti Şeyx Məhəmməd bin Zayed Al Nəhyan Azərbaycana rəsmi səfəri bu əlaqələrin müasir dövrümüzdə yeni inkişaf mərhələsində olduğunu təzahürdür.

Səfər çərçivəsində Şuşada Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin Prezidenti Şeyx Məhəmməd bin Zayed Al Nəhyanın rəsmi qarşılama mərasimi olub.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin Prezidenti Şeyx Məhəmməd bin Zayed Al Nəhyan ilə təkbətək görüş keçirilib.

Azərbaycan-BƏƏ:

Şuşadan dostluq və əməkdaşlıq MESAJI!

Prezident İlham Əliyev: "Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri ilə Azərbaycan arasında dostluq və qardaşlıq əlaqələri uğurla inkişaf etməkdə davam edəcək"

denti İlham Əliyev və Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin Prezidenti Şeyx Məhəmməd bin Zayed Al Nəhyan Milli Xalça Muzeyinin Şuşa filialında olublar. Ali qonağa filialın fəaliyyəti barədə məlumat verilib. Bildirilib ki, Milli Xalça Muzeyinin Şuşa filialının XIX əsrin ikinci yarısında tikilmiş binası şəhərin Yuxarı məhəlləsində yerləşir. İşğal dövründə bina yararsız hala düşdüyündən və tarixi görkəminə müdaxilələr edildiyindən burada 2021-ci ildən etibarən, Heydər Əliyev Fondu tərəfindən bərpa işlərinə başlanılmışdı.

İşğal dövründə Azərbaycan Milli Xalça Muzeyi filialda saxlanılan sənət nümunələrinin təhlükədə olduğunu nəzərə alaraq, 1992-ci il fevralın 29-da onların təxliyəsinə təşkil etmişdi. Beləliklə, Şuşa filialının kolleksiyasındakı 246 eksponatdan 183-ü Bakıya götürülmüşdü. Şəhər işğal altında olduğu dövrdə Şuşa filialı öz fəaliyyətini Azərbaycan Milli Xalça Muzeyində davam etdirirdi. İndi burada vaxtilə təxliyə olunmuş və əsasən XVIII-XX əsrlərə aid eksponatlarla yanaşı, son illər filialın kolleksiyasına daxil edilən dəyərli xal-

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin Prezidenti Şeyx Məhəmməd bin Zayed Al Nəhyan Şuşada Azərbaycanın tanınmış şəxsiyyətləri Nəvəvini, Bülbülün və Üzeyir Hacıbəylinin erməni işğalçıları tərəfindən

güllənməmiş heykəllərinə baxıblar.

Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin Prezidentinə ermənilərin işğal zamanı bu heykəlləri Ermənistanı apararaq orada əritmək istədikləri barədə məlumat verilib. Bildirilib ki, Ümummilli Lider Heydər Əliyevin müdaxilə-

si nəticəsində bu heykəllər Ermənistandan alınaraq ölkəmizə gətirilib. Bir müddət Bakıda İncəsənət Muzeyinin heyətində saxlanılan heykəllər Şuşa işğaldan azad olunduqdan sonra öz evləyi yerlərinə qaytarılıb.

Eyni zamanda, Respublikasının Prezi-

çalar da sərgilənir. Muzeydə ümumilikdə 115 ədəd xovlu və xovsuz xalça, xalça məmulatları, arxeoloji materiallar, milli tikmə və geyim dəstləri, zərgərlik və bədii metal nümunələri yenidən nümayiş olunur.

Ardı Səh. 3

Əvvəli Səh. 2

Ötən tarixi dövrə nəzər salsaq görərik ki, Azərbaycanın ərəb dünyası ilə tarixi-mədəni bağlılığı yaradan sənədlər mövcuddur. Azərbaycan müstəqillik qazandıqdan sonra ölkələrimiz arasında diplomatik əlaqələr yaradılıb.

Starteji cəhətdən əhəmiyyətli və eyni zamanda, mürəkkəb bölgədə yerləşən Azərbaycan həm öz milli maraqlarına, müstəqilliyinin qorunub möhkəmləndirilməsinə, həm də digər dövlətlərlə bərabər hüquqlu tərəfdaşlıq münasibətlərinin qurulmasına böyük önəm verir. Ötən tarixi dövrə nəzər salsaq görərik ki, Azərbaycanın ərəb dünyası ilə tarixi-mədəni bağlılığı yaradan sənədlər mövcuddur. Mövcud münasibətlər çoxşaxəli, qarşılıqlı maraq əsasında qurulub, əməkdaşlıq əlaqələrinin inkişafına üstünlük verilib. Ölkələr arasında bu günə qədər imzalanmış sənədlər əməkdaşlıq üçün yeni imkanlar açıb. İki ölkə arasında səfirlik səviyyəsində rəsmi münasibətlər qurulub. Belə ki, Azərbaycanın 1997-ci il tarixli Qanunu ilə Azərbaycan Respublikasının Birləşmiş Ərəb Əmirliklərində Səfirliyi təsis edilib. Həmin səfirlik 2001-ci il 16 iyun tarixindən etibarən BƏƏ-nin paytaxtı Əbu-Dabi şəhərində fəaliyyət göstərir. Bundan başqa 14 mart 2012-

Azərbaycan-BƏƏ:

Şuşadan dostluq və əməkdaşlıq MESAJI!

Prezident İlham Əliyev: "Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri ilə Azərbaycan arasında dostluq və qardaşlıq əlaqələri uğurla inkişaf etməkdə davam edəcək"

Azərbaycan nəinki öz enerji tələbatlarını təmin edir, eləcə də xam nefti, neft məhsullarını, təbii qazı, neft-kimyə məhsullarını və elektrik enerjisini ixrac edir. Azərbaycan Cənub Qaz Dəhlizi meqa enerji layihəsini öz tərəfdaşları ilə birgə başa çatdırıb. Bu layihə Azərbaycandan Cənubi Avropaya gedən interqasiya edilmiş boru kəmərləri sistemini qurub ki, həmin boru kəmərinin uzunluğu isə 3500 kilometrə malikdir. Azərbaycan ilə Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin siyasi, iqtisadi, təhlükəsizlik və digər sahələrdə sıx əməkdaşlıq həyata keçirir. Bu əlaqələrin daha da

ci il tarixində Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı ilə Dubay şəhərində Baş Konsulluq təsis edilib. 2005-ci ildə Azərbaycan ilə Ərəb Dövlətləri Liqası arasında Anlaşma Memorandumu imzalanması, 2007-ci ildə Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev Misir Ərəb Respublikasına rəsmi səfəri və s. bu ikitərəfli əməkdaşlığın inkişafına öz töhfəsini verir.

Son illər ölkələrimiz arasında iqtisadiyyat, o cümlədən energetika sahəsində əlaqələr dinamik inkişafdadır. 2017-ci ildən bəri Dubay şəhərində ölkəmizin ticarət nümayəndəliyi, 2019-cu ildən isə yerli məhsullarımızın BƏƏ və Körfəz ölkələrində satışını təşkil etmək və "Made in Azerbaijan" brendinin BƏƏ bazarında daha çox tanıtmaq üçün "Azərbaycan Ticarət Evi" fəaliyyət göstərir. Hazırda Azərbaycanda BƏƏ investisiyalı 350-dən çox kommersiya qurumu qeydiyyatdadır.

Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin Prezidentinin 2024-cü ildə Azərbaycana rəsmi və COP29 ilə bağlı səfərləri, bu səfərlər çərçivəsində dövlətimizin başçısı ilə keçirdiyi görüşlər və aparılmış müzakirələr də münasibətlərin hazarkı səviyyəsini ifadə edir. Təsədüfi deyil ki, COP29-un Azərbaycanda keçirilməsi haqqında qərar məhz BƏƏ-də keçirilən COP28-də qəbul olunmuşdu.

REGIONUN ENERJİ İNKİŞAFINDA İNKİLAB

Dövlətlərarası münasibətlərdə iqtisadi-ticarəti əlaqələr genişləni və siyasi münasibətlər mükəmməl səviyyədədir. Azərbaycan ilə BƏƏ arasında əlaqələrin inkişafında enerji sektorunun payı olduğunu xüsusilə vurğulamaq lazımdır. Zəngin neft-qaz potensialı ilə Avropanın enerji təhlükəsizliyində mühüm rol oynayan Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin uzaqgörən siyasəti nəticəsində bu sahədə imkanlarını daha da şaxələndirir.

Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin Azərbaycanın bərpaulunan enerji sahəsinə qoyduğu investisiyalar da dostluğun və tərəfdaşlığın nümunəsinin göstəricisidir. Ölkələr ənənəvi enerji sahəsində yaxından əməkdaşlıq edirlər. Son illər ölkələrimiz arasında iqtisadiyyat, o cümlədən energetika sahəsində əlaqələr dinamik inkişafdadır. Bu sahənin inkişafında BƏƏ ilə əməkdaşlığımız xüsusi çəkiyə malikdir. Azərbaycan ilə BƏƏ arasında əlaqələrin inkişafında enerji sektorunun xüsusi payının olması şübhəsizdir. Zəngin neft-qaz potensialı ilə Avropanın enerji təhlükəsizliyində mühüm rol oynayan Azərbaycan bu sahədə imkanlarını daha da şaxələndirir və elektrik enerjisi, əsasən də "yaşıl enerji"nin önəmli təchizatçısına çevrilməyi planlaşdırır. Bununla bağlı mövcud potensialın reallaşdırılması, investisiya qoyuluşu "yaşıl enerji" sektorunun sürətli inkişafına yol açır. Xəzərin Azərbaycan sektorunda təsdiq olunmuş külək enerjisi potensialı 157 qıqavata bərabərdir.

Azərbaycan 2030-cu ilədək olan dövrü əhatə edən strateji mərhələdə ölkənin elektrik enerjisinin istehsal gücündə bərpaulunan enerji mənbələrinin payının 30-40 faizə çatdırılması hədəf kimi qarşıya qoyulub.

Vurğulayaq ki, 2021-ci il aprelin 6-da

Azərbaycanın Energetika Nazirliyi, "AzərEnerji" ASC və Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin "Masdar" şirkəti arasında investisiya, enerji alqı-satqısı və ötürücü şəbəkəyə qoşulma ilə bağlı müqavilələr imzalanıb. Stansiyanın təməlqoyma mərasimi isə 2022-ci il martın 15-də "Gülüstən" sarayında Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin iştirakı ilə qoyulub. Qaradağ Günəş Elektrik Stansiyası Xəzər regionunda və MDB məkanında ən böyük günəş elektrik stansiyasıdır. Stansiya 262 milyon ABŞ dolları dəyərində xarici sərmayə hesabına tikilib. Ölkəmizdə xarici investisiya cəlb edilməklə reallaşdırılan sənaye miqyaslı ilk günəş elektrik stansiyasıdır. Qaradağ Günəş Elektrik Stansiyasının rəsmi açılış mərasimində Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev çıxışında bunu əlamətdar nailiyyət kimi dəyərləndirib.

GƏLƏCƏKDƏ HƏYATA KEÇİRİLƏCƏK ÇOXSAYLI LAYİHƏLƏRİN BİRİNCİSİ

Müasir dövrümüzdə dünyaya açılmaq olan

genişləndirilməsində mühüm əhəmiyyət kəsb edir. "Bizim böyük planlarımız var və əminəm ki, Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri ilə Azərbaycan arasında dostluq və qardaşlıq əlaqələri uğurla inkişaf etməkdə davam edəcək. Əminəm ki, daha çox layihələr olacaq... Mən Azərbaycana etibar edən, bərpaulunan enerjiyə böyük həcmdə investisiya yatırmağı qərar verən və Azərbaycanın yaşıl gündəliklə bağlı hədəflərə çatmasına imkan yaradaacaq şirkət olan "Masdar"a xüsusi minnətdarlığımı bildirmək istərdim. Bugünkü layihə gələcəkdə həyata keçiriləcək çoxsaylı layihələrin birincisidir" - deyən Prezident bildirib ki, biz mərhələlərlə 10 qıqavata qədər bərpaulunan enerji istehsal etmək üçün birgə işləməyi planlaşdırırıq və bu, regionun enerji inkişafında tam bir inqilab olacaq, çünki Azərbaycan dünyada ilk dəfə XIX əsrin ortalarında neftin istehsal olunduğu ölkədir.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin iştirakı ilə Azərbaycan Hökuməti ilə Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin "Masdar" şirkəti arasında sənədlərin imzalanması əlaqələrin davamlılığına əsaslanır. İki ölkə arasında münasibətlər bir çox sahədə strateji əhəmiyyət daşıyır. Bu gün Azərbaycan nəinki öz enerji tələbatlarını təmin edir, o cümlədən xam nefti, neft məhsullarını, təbii qazı, neft-kimyə məhsullarını və elektrik enerjisini ixrac edir. "Masdar" ilə aparılan əməkdaşlıq Azərbaycanı yaşıl enerjinin çox mühüm ixrac mənbəyinə çevirəcəkdir.

Son illər Azərbaycanla BƏƏ arasında hərtərəfli əlaqələrin genişlənməsi, xüsusilə də nəhəng enerji layihələrinin reallaşdırılması münasibətləri yeni mərhələyə çıxarıb. Bu əlaqələr münasibətlərin daha yüksək səviyyəyə qaldırılmasına öz töhfəsini verir.

Prezident İlham Əliyevin bildirdiyi kimi, "Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri ilə Azərbaycan arasında dostluq və qardaşlıq əlaqələri uğurla inkişaf etməkdə davam edəcək".

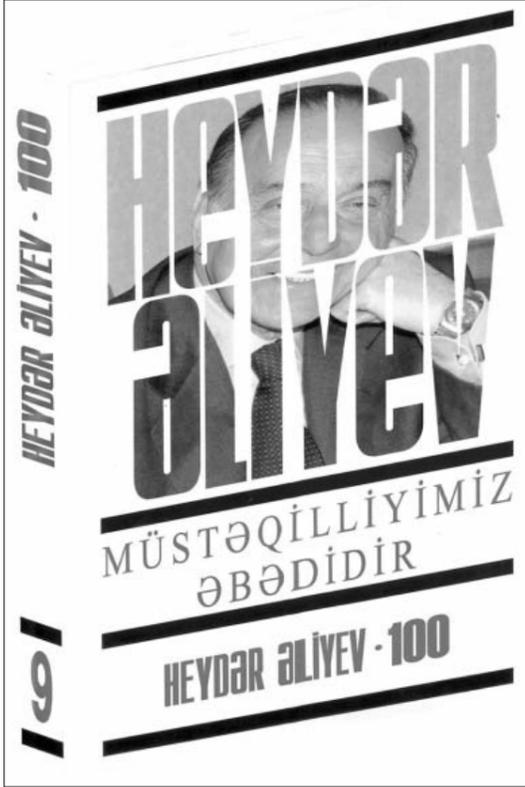
Zümrüd BAYRAMOVA

“Heydər Əliyev. Müstəqilliyimiz əbədidir” çoxcildliyinin təkrar nəşrinin 9-cu kitabı çapdan çıxıb. Bu kitabda yer alan materiallar 1995-ci il sentyabrın 20-dən noyabrın 26-dək olan dövrü əhatə edir. Nəşrdə Ulu Öndər Heydər Əliyevin çıxışları, nitqləri, bəyanatları, müraciətləri, müsahibələri və məktubları toplanıb.

Ümummilli Lider Heydər Əliyev Azərbaycan Respublikasının yeni Konstitusiyaya layihəsini hazırlayan Komissiyanın iclaslarında iştirak edirdi. Komissiyanın iclaslarından biri də 1995-ci il oktyabrın 3-də keçirilmişdi. Həmin iclasda çıxış edən Ulu Öndər Heydər Əliyev demişdi: “Bizim yeni Konstitusiyamız, şübhəsiz ki, birinci növbədə, Azərbaycan Respublikasının dövlət müstəqilliyini, bu müstəqilliyin əbədi olduğunu və dövlət müstəqilliyini qoruyub saxlamaq, yaşatmaq üçün bütün prinsipləri əks etdirməlidir. Yeni Konstitusiyamız demokratik prinsipləri özündə əks etdirməlidir. Yeni, dünya demokratiyasının əldə etdiyi bütün nailiyyətlərdən, demokratiya sahəsində inkişaf etmiş dövlətlərin Konstitusiyaya təcrübəsindən istifadə etməli və Azərbaycan Respublikasının özünəməxsus tarixi, milli ənənələrini əks etdirən prinsipləri özündə cəmləşdirməlidir. Bir sözlə, biz elan etmişik və bir daha bəyan edirəm ki, Azərbaycanda demokratik, hüquqi, sivilizasiyalı, dünyəvi dövlət qururuq. Demokratik, hüquqi, sivilizasiyalı dövlət quruculuğu proseslərini və bunu təmin etmək üçün bütün şərtləri, müddəaları Konstitusiyaya özündə əks etdirməlidir”.

Bu cildə Ulu Öndərin 1995-ci il noyabrın 12-də müstəqil Azərbaycan Respublikasının ilk Konstitusiyasına və Milli Məclisə seçkilərə səsvərmədə iştirakı zamanı mətbuata bəyanatı, Milli Məclisin ilk iclasında geniş nitqi də verilib. Həmin nitqində Ümummilli Lider Azərbaycanda hakimiyyətin mən-

Müstəqilliyimiz əbədidir: Azərbaycanda hakimiyyətin mənbəyi xalqdır

zərdə tutulubdur: qanunvericilik hakimiyyəti, icra hakimiyyəti, məhkəmə hakimiyyəti. Bu prinsip XVIII əsrdə fransız filosofları Jan-Jak Russo, Monteskye, Didero və digərləri tərəfindən sübut olunub, əsrlərin sınağından keçib, dünyanın demokratiya sahəsində inkişaf etmiş ölkələrində hökm sürür və biz də bu prinsipi demokratik hüquqi dövlət yaratmaq üçün və respublikamızda demokratiyanı inkişaf etdirmək üçün, vətəndaşların, insanların hüquqlarını qoruyub təmin etmək üçün əsas götürmüştük”.

Oxucu bu kitabda Heydər Əliyevin BMT-nin 50 illik yubileyi ilə əlaqədar Nyu-Yorkda BMT Baş Məclisinin xüsusi təntənəli iclasında çıxışının mətni ilə də tanış ola bilər.

Ümummilli Lider müstəqilliyini yeni əldə etmiş Azərbaycanın xarici ölkələrlə ikitərəfli əlaqələrinin inkişafını daim diqqət mərkəzində saxlayırdı. Ulu Öndərin 1994-cü ildə Çinə rəsmi səfəri zamanı iki ölkə arasında bir sıra sənədlər imzalanmışdı. 1995-ci il sentyabrın 29-da isə Çin Xalq Respublikasının yaranmasının 46-cı ildönümü münasibətilə Bakıda rəsmi qəbul keçirildi. Qəbulda iştirak edən Ulu Öndər iki ölkə arasında dostluq əlaqələrinin yarandığını söyləmiş, həmçinin Çinin BMT Təhlükəsizlik Şurasının üzvü kimi fəaliyyətini yüksək qiymətləndirərək demişdi: “Çin Xalq Respublikası ilə Azərbaycan arasında dostluq əlaqələri yaranıb. Çin BMT Təhlükəsizlik Şurasının daimi üzvüdür. Çin bu beynəlxalq təşkilatın

Təhlükəsizlik Şurasında həmişə ölkələrin, xalqların milli azadlıq və öz dövlət müstəqilliyini əldə etmək səylərinə tərəfdar olubdur. Azərbaycan Respublikası yaranandan Çin respublikamızın milli azadlığını, dövlət müstəqilliyini tanıyıb və beynəlxalq təşkilatlarda, xüsusən BMT-də ölkəmizlə sıx əməkdaşlıq edib”.

Heydər Əliyev müstəqillik əldə etmiş türk respublikalarının xoşbəxt sabahına inanır, Türk dünyasının yeni yüksəliş mərhələsi yaşadığını söyləyirdi. 1995-ci il sentyabrın 30-da Türk Xalqlarının III Dostluq, Qardaşlıq və Əməkdaşlıq Qurultayının iştirakçılarna təbrik məktubunda Ulu Öndər bildirirdi: “Tarixin ağır sınaqlarına zaman-zaman sinə gərmiş türk xalqları qarşılıqlı elmi, mədəni, iqtisadi və siyasi əlaqələrini qoruyub saxlamış, bəşər tarixində daim önəmli mövqe tutmuşlar. Müasir Türk dünyası yeni yüksəliş mərhələsini yaşayır. Bu gün suverenlik əldə etmiş gənc türk cümhuriyyətlərinin bir sırada inamlı addımları Türk dünyasının xoşbəxt sabahından soraq verir. Əminəm ki, türk xalqlarının III qurultayı da bu müqəddəs arzu və istəklərin həyata keçirilməsində mühüm rol oynayacaq”.

Müstəqil inkişaf yoluna qədəm qoyan Azərbaycan Cümhuriyyəti də suverenliyini əldə etdiyi ilk gündən Türk dünyasının möhkəmlənməsinə sədəqətlə xidmət etmiş və bundan sonra da edəcəkdir”. Kitabın buraxılışına məsul “Azərneşr”-in baş redaktoru Ələvsət Ağalarovdur. Nəşrin hazırlanmasında AZƏRTAC-ın materiallarından istifadə olunub.

bəyinin xalq olduğunu bir daha vurğulayaraq demişdi: “Azərbaycanda hakimiyyətin mənbəyi xalqdır və hər bir hakimiyyət ancaq xalqın iradəsi əsasında əldə oluna bilər. Hakimiyyətin təşkil olunması Konstitusiyada hakimiyyətin səlahiyyət bölgüləri əsasında nə-

YAP nümayəndə heyətinin Çinə səfəri başa çatıb

Çin Xalq Respublikasında səfərdə olan Yeni Azərbaycan Partiyasının (YAP) nümayəndə heyəti 13-16 sentyabr tarixlərində Çjetsyan vilayətinin paytaxtı Hancou şəhərindəki Çin Kommunist Partiyası vilayət komitəsinin partiya məktəbində bu ölkənin elmi-texniki nailiyyətləri və inkişaf təcrübəsinə həsr olunmuş seminarlara qatılıb.

Seminarlarda innovasiyalar tətbiq etməklə inkişaf strategiyalarının həyata keçirilməsi, idarəetmə sistemində islahatların dərinləşdirilməsi, rəqəmsal transformasiya və digər mövzular ətrafında elmi-nəzəri və praktik məsələlər diqqətə çatdırılaraq fikir mübadiləsi aparılıb.

Nümayəndə heyətinin, həmçinin Hancou Dəmiryolu Stansiyasının Sürətli Qatarlar Muzeyi, Qərbi Hancou Dəhlizinin Elmi və Texnoloji İnkişaf üzrə İnnovasiya Sərgi Zalı və Vətəndaş Xidməti Mərkəzinə ziyarəti, eləcə də Sihu gölündə gezintisi təşkil olunub. Səfər sentyabrın 17-də başa çatıb.

Prezident İlham Əliyev: Doğma Qarabağ torpağında artıq gəlib yerləşdiniz. Burada bir neçə kəndin sakinləri görüşə gəlib. Bu gün bir neçə kənddə olmuşam, səhər də davam edəcək. Bütün Qarabağ artıq tam nəzarət altındadır və bildiyiniz kimi, bu ərazi iki il bundan əvvəl işğalçılardan azad edildi. Elə bu günlərdə - sentyabrın 19-20-də şanlı Ordumuz separatçılığa son qoydu. Onunla da separatçılığın kitabı bağlandı və Azərbaycan tam suverenliyini bərpa etdi. "Böyük Qayıdış" Proqramı da uğurla icra edilir. Biz təqribən iki aydan sonra tarixi Zəfərimizin beşillik yubileyini qeyd edəcəyik.

2020-ci ilin sentyabrında başlayıb 44 gün davam edən Vətən müharibəsi digər işğal altında olan torpaqlarımız kimi, Hadrutu da azadlığa qovuşdurdu. 9 oktyabr Azərbaycan tarixinə Hadrutun azad olunması kimi qızıl həflərlə yazıldı. Bu gün Hadrutda Azərbaycan bayrağı dalğalanır və bu bayrağın dalğası altında yurd yerimizə yeni həyat gəlir. Burada aparılan bərpa işləri Hadruta yeni həyatın verilməsi ilə yanaşı, həm də sakinlərinin hər birinin tezliklə ata-baba ocaqlarına qayıtmasına xidmət edir.

Hadruta qısa səyahət...

Hadrut-təbiətin iki çayın arasına sığdırdığı bu qədim Azərbaycan torpağı adının mənasından və coğrafiyasından da görüldüyü kimi, həm də təbiətin bütün gözəlliklərini özündə ehtiva edir. Bu yurd yeri zaman-zaman milli ənənələrimizi qorumuş, xalçaçılıq, baramaçılıq, ticarəti və müxtəlif sənətkarlıq növlərini, xalqımıza məxsus əkinçilik mədəniyyətini yaşatmışdır.

Dəqiq salınma vaxtı məlum olmayan qəsəbə həm qədim, həm də orta əsr dövrünə aid abidələrlə zəngin olub. Qəsəbənin adı 1727-ci ildə Osmanlı qaynaqlarında Dizaq nahiyəsinin Hadrut kəndi olaraq keçir. Çar dövründə Hadrut kəndi Yelizavetpol quberniyasının Cəbrayıl qəzasının tərkibində idi. Bura 1847-ci ildən Poltava atlı kazak alayının qərargahı idi.

1872-ci ildə Moskvada keçirilmiş Politeknik sərgisində iki sakininin təqdim etdiyi xalçalara görə gümüş mükafata layiq görülməsi, 1877-ci ildən burada Zurabov, Muradov və şəriklərinə məxsus baramaçma karxanasının fəaliyyət göstərməsi Hadrutun inkişaf etmiş bir ərazi olduğunu şərtləndirir.

Əhali bağçılıq, bostançılıq, taxılçılıq, maldarlıq, ticarət və sənətlə məşğul idi. Hadrutda o dövrdə iki bazar, kilsə, ikiillik məktəb, birillik prixod məktəbi, zemstvo eczaxanası və teleqraf stansiyası fəaliyyət göstərirdi.

1923-cü ildə Hadrut kəndi Azərbaycan SSR Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayətinin (hazırda bu muxtariyyət ləğv olunub) tərkibinə verilmişdir, 1930-cu ildə isə yeni yaradılmış Dizaq rayonunun inzibati mərkəzi seçilmişdir. 1939-cu ildə həmin rayon öz mərkəzinin adına uyğun olaraq Hadrut rayonu adlandırılmışdır. 1963-cü ildə Hadruta şəhər tipli qəsəbə statusu verilmişdir. Qəsəbədə üzüm emalı zavodu, xalça sexi, musiqi və ümumtəhsil məktəbləri, mədəniyyət evi, mərkəzi kitabxana və rayon xəstəxanası yerləşirdi. Bəstəkar Üzeyir Hacıbəyov gənc yaşlarında Hadrutda müəllimlik edib. 1992-ci ildə Hadrut rayonu ləğv olunub Xocavənd rayonunun tərkibinə daxil edilib. 2 oktyabr 1992-ci ildə - Birinci Vətən müharibəsi zamanı separatçı erməni qoşunları Hadrutu ələ keçirmişdi.

Beləliklə, 30 ilə yaxın...

Ermənilərin havadarlarından aldığı dəstəklə digər torpaqlarımız kimi, Hadrut da işğal olunmuşdu. Hadrut sakinləri də minilliklər boyu diş-dırnaqları ilə qurub-yaratdıqları ev-əşiklərini, həyat-bacalarını, mal-heyvanlarını, əkin sahələrini bar üstündə qoyub düşmən tərəfindən silah gücü ilə doğma

HADRUT: "Böyük Qayıdış" Proqramı uğurla icra edilən yurd yerimiz

ocaqlarını tərk etmişlər.

Hadrut sakinləri 30 ilə yaxın idi ki, yurd həsrəti ilə, bir gün doğma el-obalarına qayıtmaq ümidi ilə yaşayırdı. Hadrut sadəcə onların yuxularının Hadrutu olmuşdu. 30 ilə yaxın idi ki, yurd həsrəti sinələrinə dağ çəkirdi...

Erməni adlı xislətsiz, nankor iş torpaqlarımızı talan edir, yeraltı-yerüstü sərvətlərimizi daşıyıb satır, abidələrimizi, sosial obyektləri dağıdır, illərlə insanların min bir arzu ilə özünə qurduğu yuvaları məhz edir, daşı daş üstündə qoymurdu. Bütün bunları bilirdi hadrutlular. O səbəbdən bağrıları çatlayırdı. Yurdlarında qoyub gəldikləri hər şey onların doğması idi, əllərinin zəhməti idi, reallaşan, lakin qısaömürlü arzuları idi.

Lakin o gün gələcəkdi, torpaqlarımız işğaldan azad olunacaqdı. Mərdliyi, igidliyi, qəhrəmanlığı ilə tarixə imzasını atan Azərbaycanlılar torpaqlarını erməni işğalı altında qoymayacaqdı ki... Lakin bunun zamanı çatmalı idi, buna hazır olmalı idik. Olduq da. 2020-ci ildə Ali Baş Komandanın ətrafında birləşən xalq müzəffər sərkərdənin rəhbərliyi ilə torpaqlarımızı bir-bir azad etdi. Üçrəngli bayrağımız azad ellərə sancıldı. Düşmən qovulub torpaqlarımızdan çıxarıldı. Hadrut da azadlığına qovuşdu. Bu xəbər hadrutluların sevincinə, xoşbəxtcəsinə nəfəs almasına səbəb oldu.

Hələ müharibə bitməmişdi, dövlətimizin başçısının tapşırığına əsasən artıq azad edilmiş ərazilərdə bərpa işlərinə start verilmişdi. Hadrut müharibənin ilk ongünlüyündə azad edildiyi üçün burada da müəyyən işlərə başlanmışdı.

Bu gün artıq Hadruta yeni həyat bəxş olunur. Hadrutlular doğma yurdlarına qayıdıb və yaxın zamanda onların hər birinin qayıtması da reallaşacaq. Sentyabrın 14-də dövlətimizin başçısı cənab İlham Əliyevin Xocavənd rayonuna səfəri çərçivəsində gördüklərimiz bunu söyləməyə imkan verir.

10 ailə, ümumilikdə 41 nəfər öz dədə-baba yurdu Hadruta qayıdıb

Hadrut qəsəbəsi də digər torpaqlarımız kimi, 2020-ci ildə 44 günlük Vətən müharibəsi zamanı erməni işğalından azad ediləndən sonra burada genişmiqyaslı abadlıq-quruculuq layihələri icra olunub və hazırda da bu istiqamətdə işlər davam etdirilir. Sentyabrın 14-də qəsəbədə olan dövlətimizin başçısına burada həyata keçirilmiş işlər barədə məlumat verilib: "Hadrut" qovşaq yarımstansiyası və Rəqəmsal İdarəetmə Mərkəzi, yeni hərbi hissə, ümumi uzunluğu 12,5 kilometr olan

Füzuli-Hadrut avtomobil yolu istifadəyə verilib, transformator məntəqəsi tikilib, mövcud elektrik xətləri bərpa olunub, 8 su anbarı təmir edilib, yeni su, kanalizasiya və qaz xətləri çəkilib, qəsəbədəxili yollarda təmir işləri aparılıb. Qəsəbədə zəruri sosial infrastruktur, o cümlədən hotel, ticarət və ictimai-iaşə obyektləri yaradılıb.

Hadrut qəsəbəsində ümumilikdə 541 ev var ki, onlardan da 462-si yararsız, 79-u isə qismən yararlıdır. Bu evlərdən 10-u artıq istismara hazırdır. Qismən yararlı evlərin hamısı ilin sonunadək bərpa ediləcək. Hazırda 10 ailə, ümumilikdə 41 nəfər öz dədə-baba yurduna qayıdıb. Dövlətimizin başçısı qəsəbə sakini Zahid Mustafayevin evində olub, ailə üzvləri ilə söhbət edib.

Dini-tarixi abidələrimiz bərpa olunur

Yurd yerlərimiz işğal ediləndən sonra düşmən bu torpaqlardakı sosial, ictimai binalarla yanaşı, həm də mədəni və dini abidələrimizi də dağıtmış, yerlə yeksan etmişdir. Torpaqlarımızın işğaldan azad edilməsindən sonra Azərbaycan dövləti həmin ərazilərimizdə Ermənistan tərəfindən dağıdılmış dini-tarixi abidələrin əvvəlki görünüşünə uyğun bərpası, həmçinin yeni məscidlərin inşası istiqamətində ardıcıl işlər görür.

Dövlətimizin başçısı tərəfindən Hadrut qəsəbəsində 2021-ci ilin oktyabrında təməli qoyulan yeni məscidin inşası başa çatdırılıb. Prezident İlham Əliyev Qarabağa budəfəki səfəri zamanı məscidin açılışında iştirak edib.

Məscidin minarəsinin hündürlüyü 25 metrə yaxındır. Burada eyni vaxtda 210 nəfərin ibadət etməsi mümkündür olacaq. Birinci mərtəbə kişilərin, ikinci mərtəbə isə qadınların ibadət etməsi üçün nəzərdə tutulub. Məscidin fasadında milli ornamentlərə uyğun xüsusi bəzək elementlərindən istifadə olunub.

Açılış zamanı "PMD Projects" MMC-nin direktoru Nəriman Topçubaşev dövlətimizin başçısına inşası davam edən Hadrut yaşayış məhəlləsi barədə də məlumat verib: hazırda Hadrut qəsəbəsində "PMD GROUP" tərəfindən 28 ədəd ikimərtəbəli fərdi evin tikintisi aparılır. 3,6 hektar ərazini əhatə edən inşaat işləri sürətlə, eyni zamanda, yüksək keyfiyyətlə icra olunur.

Qarabağda və Zəngəzurda gedən quruculuq dünyanın heç bir yerində yoxdur

Prezident İlham Əliyevin hər dəfə Qarabağa və Şərqi Zəngəzurda səfəri zamanı onlarla yeni sosial ünvan həyata vəsiqə alır. Sentyabrın 14-dən başlanan səfər də artıq bir neçə rayonun qəsəbə və kəndlərində yeni ünvanların sakinlərin istifadəsinə verilməsi ilə nəticələnib. Eyni zamanda yeni kəndlərin, obyektlərin təməli qoyulub.

Dövlətimizin başçısı səfər çərçivəsində Xocavənd rayonunun Qırmızı Bazar qəsəbəsində Qırmızı Bazar, Hadrut qəsəbələrini və Sos kəndinin sakinləri ilə də görüşüb. Ölkə rəhbərinin sakinlər qarşısında çıxışı qürurverici anları ilə hər kəsin yaddaşına həkk olub: Bu gün biz bu gözəl Qarabağ diyarında yığılmışıq. Bunun əsas səbəbi xalqımızın birliyi və gənc nəslin vətənpərvərlik ruhunda tərbiyə almasıdır. Biz bütün dünyaya sübut etmişik ki, güclü xalqıq, iradəli xalqıq, döyüş meydanında da qələbə qazanmışıq, sülhə də hər zaman hazır idik. Amma sülh ədalətli sülh olmalı idi, beynəlxalq hüquq və tarixi ədalət üzərində sülh olmalı idi. Son beş ilin tarixi onu göstərdi ki, heç bir xarici qüvvə bizim iradəmizə təsir edə bilmədi. 2023-cü ilin sentyabr hadisələri, antiterror əməliyyatı bir daha göstərdi ki, heç kim bizim qabağımızda dura bilməz. Çünki bizim işimiz haqq işidir, biz öz torpağımız uğrunda vuruşmuşuq, bizim başqa ölkələrin torpağında gəzürük yoxdur, amma öz torpağımızdan bir qarış belə heç kimə güzəştə gedən deyilik və bunu sübut etmişik. Bu gün bütün dünya Azərbaycan xalqını haqlı olaraq müzəffər xalq kimi tanıyır. 44 gün və bir gün - heç bir ölkə son 80 il ərzində belə mütləq, tam və ədalətli qələbə qazanmamışdır. Bununla fəxr edirik. Fəxr edirik, necə ki, müharibədə döyüşmüşük, vuruşmuşuq, eləcə də sülh şəraitində qurub-yaradıırıq. Ermənilər bizim torpaqlarımızı viran qoyublar. Sizin yaşadığınız kənd və şəhərləri yerlə-yeksan etmişdilər. Özlərinin yaşadıkları şərait elə idi ki, necə deyirlər, özünə hörmət edən insan heç vaxt orada yaşamazdı. Amma görün, biz beş il ərzində şəhərlər, kəndlər, körpülər, tunellər, su anbarları, elektrik stansiyaları qurmuşuq. Yəni, burada - Qarabağda və Zəngəzurda gedən quruculuq dünyanın heç bir yerində yoxdur. Əsas odur ki, Azərbaycan xalqı rahat yaşasın, xoşbəxt yaşasın, sülh içində yaşasın.

***

Bütün bunları seyr etdikcə ürəyimiz dağa dönür. Hansı ki, ürəyimizə 30 il dağ çəkilmişdi. Düşmən ərazilərimizdə daşı daş üstündə qoymamışdı. Tariximizin, mədəniyyətimizin məhvi üçün min bir oyuna, xəyanətə əl atmışdı. Bu baxımdan azad edilən torpaqlarımızın hər birində gördüklərimizi böyük sevinc və xoşbəxtliklə qarşılayırıq. Yeni həyatın astanasında olan Hadrut kimi...

Budur, Hadrutun üzü güldür. Onu azad edən ordunun müzəffər sərkərdəsi bu gün də qədim yurd yerinin bərpasını, yaxın gələcəkdə sakinlərinin hər birinin ona qovuşmasını təmin edir.

Baxdıqca qürur duyuruq. Qürur duyuruq ki, torpağımızın hər bir qarışını sevmən, qoruyan, əzizləyən dövlət başçımız var. Axı biz bu torpaqları 90-cı illərdə satanları da görmüşdük. Prezidentimiz onların səhvini düzəltməklə yanaşı, həm də bu xalqın nümayəndələrini öz doğma ocaqlarına qovuşdurmağa çalışır.

Bu işlər asan işlər deyil. Böyük zəhmətin, məsuliyyətin, bacarıq və qabiliyyətin, bir də Vətən sevgisinin bəhrəsidir. Bax, qüruru da məhz buna görə duyuruq. Bir də ona görə qürur duyuruq ki, heyqətdən də bu gün dünyanın heç bir yerində Qarabağda və Zəngəzurda gedən quruculuq işləri yoxdur.

Mətanət Məmmədova

Bu gün ölkə üzrə yeni tədris ili başladı və bununla əlaqədar olaraq şəhər yollarında yəni sənə sıklıq və tıxaclar müşahidə olunur. Səhər saatlarında həm məktəbə, həm də işə eyni vaxtda çıxan minlərlə insan şəhər yollarını doldurur. Bu vəziyyət xüsusilə böyük şəhərlərdə, xüsusən də Bakı kimi əhalinin və nəqliyyat vasitələrinin sayı sürətlə artan paytaxtda daha qabarıq hiss olunur. İctimai nəqliyyat vasitələrində, xüsusilə metro və avtobuslarda da sıklıq müşahidə edilir. Valideynlərin öz şəxsi avtomobilləri ilə övladlarını məktəbə aparması, əlavə olaraq xidmət avtomobillərinin və taksilərin hərəkət intensivliyi də ümumi nəqliyyat yükünü artırır. Bu vəziyyət hər tədris ilinin əvvəlində sosial mediada geniş müzakirə olunur və bir çoxları dərs saatlarının dəyişdirilməsini təklif edir. Təklif olunan variantlardan biri məktəb dərslərinin daha erkən və ya daha gec başlaması, universitetlərin dərs saatlarının isə iş saatlarından fərqli vaxtlara keçirilməsi ilə nəqliyyat axınının müxtəlif saatlara bölünməsidir.

saatları və elektron nəzarət

Sinqapurda məktəblərin dərs saatları yerli ərazilərdəki nəqliyyat sıklığına uyğun şəkildə planlaşdırılır. Bəzi məktəblər saat 7:30-da, digərləri isə 8:30-da dərsə başlayır. Bu, nəqliyyat axınının zamana görə bölünməsinə şərait yaradır. Bundan əlavə, şəhər ətrafında avtomobillərin hərəkətinə elektron nəzarət sistemləri tətbiq olunur və tıxac vergiləri vasitəsilə pik saatlarda avtomobil istifadəsi azaldılır.

4. Türkiyə: İki növbəli sistem və tıxac problemi

Türkiyənin böyük şəhərlərində - İstanbul, Ankara və İzmir kimi - məktəblərin çoxu iki növbəli sistemlə fəaliyyət göstərir. Bu isə səhər saatlarında tıxacın pik həddə çatmasına səbəb olur. Valideynlərin uşaqları şəxsi avtomobillə məktəbə aparması geniş yayılıb. Hökumət müəyyən ərazilərdə məktəblər

Bu addım doğrudanmı tıxac problemini azalda bilər, yoxsa problemin

Yeni tədris ili, yeni tıxac problemi - HƏLLİ NƏDİR?

kökündə tamamilə başqa səbəblər dayanır?

Məsələ ilə bağlı təhsil eksperti Məzahir Məmmədli SİA-ya açıqlamasında bildirdi ki, Azərbaycanda yol infrastrukturunda ciddi problemlər var:

"Hətta şəhər kənarında yerləşən universitetlər var ki, oraya gediş-gəliş problemlidir. Bu gün ümumtəhsil məktəblərinin əksəriyyətində sinif sıklığı var. Şagird sayının artması ilə mövcud məktəblərin tutumu arasında balans pozulmuşdur. Bu, tədrisin keyfiyyətinə mənfi təsir göstərməklə yanaşı, pedaqoqların iş yükünü də artırır. Bəzən bir sınıfdə 35-40 şagirdin təhsil alması müşahidə olunur ki, bu da fərdi yanaşma və keyfiyyətli tədris imkanlarını minimuma endirir. Bu problemin qarşısını almaq üçün yeni məktəblərin tikilməsi vacib hesab edilir. Lakin bu da problemin köklü həll yolu deyil. Çünki təkçə məktəblərin sayının artırılması, əgər paralel şəkildə qadr hazırlığı, infrastruktur, tədris resursları və nəqliyyat imkanları da inkişaf etdirilməzsə, sinif sıklığının azaldılmasında effektiv nəticə verməyəcək. Bu baxımdan, dövlət səviyyəsində tədris saatlarının və dərs cədvəllərinin yenidən tənzimlənməsi məsələsi də aktuallaşır. Hazırda məktəblərdə dərs saatlarının dəyişdirilməsi ilə bağlı mərkəzləşdirilmiş bir qərar yoxdur və bu məsələ ali təhsil müəssisələrində əsasən elmi şuraların qərarları ilə tənzimlənir. Lakin bu sahədə vahid bir strategiyaların tətbiq olunması nəqliyyat sıklığının azalmasına və tədrisin səmərəliliyinin artmasına səbəb ola bilər".

Bəs, universitet

tələbələrə bu yanaşma necə təsir edə bilər?

Məzahir Məmmədli həmçinin qeyd edib ki, regionlarda ali təhsil müəssisələrinin inkişafına daha geniş şərait yaradılması da ölkə üzrə tıxac probleminin qismən aradan qaldırılmasına xidmət edə bilər: "Hazırda ölkənin əsas təhsil mərkəzi Bakı şəhəridir və bu, paytaxta olan tələbə axını artıraraq həm sosial infrastrukturda, həm də yol şəbəkəsində əlavə yüklənməyə səbəb olur. Regionlarda yerləşən universitetlərin maddi-texniki bazasının gücləndirilməsi, tədris heyətinin keyfiyyətinin artırılması və bu müəssisələrin nüfuzunun artırılması, tələbələrin yalnız paytaxta deyil, bölgələrə də yönəlməsinə imkan yaradacaq. Bu isə, bir tərəfdən, regionların sosial-iqtisadi inkişafına təkan verəcək, digər tərəfdən isə böyük şəhərlərdə nəqliyyat problemlərinin yüngülləşməsinə səbəb olacaq. Hazırda dövlət səviyyəsində məktəblərdə dərs saatlarının dəyişdirilməsi ilə bağlı hər hansı rəsmi qərar qəbul edilməyib. Ali təhsil müəssisələrində isə dərs cədvəlləri əsasən elmi şuraların qərarlarına əsasən müəyyən olunur və hər universitet bu məsələni müstəqil şəkildə tənzimləyir".

Digər ölkələrdə vəziyyət nə yerdədir?

Tıxac və nəqliyyat sıklığı problemi yalnız Azərbaycana məxsus deyil. Bir çox ölkələrdə də xüsusilə səhər və axşam saatlarında, məktəb və iş saatlarının üst-üstə düşməsi nəticəsində ciddi nəqliyyat sıklığı yaşanır. Lakin fərqli ölkələr bu problemi müxtəlif yanaşmalarla həll etməyə çalışır və bəzi uğur-

rin dərs saatlarını dəyişdirməklə nəqliyyat yükünü tənzimləməyə çalışır, lakin struktur problemlər səbəbilə bu tədbirlər tam effektiv deyil.

5. Finlandiya: Yüksək keyfiyyətli yerli məktəblər və yükün bərabər paylanması

Finlandiyada hər bir yaşayış ərazisində yüksək keyfiyyətli yerli məktəblər fəaliyyət göstərir. Valideynlər

lu təcrübələr mövcuddur.

1. Niderland: İntegrə nəqliyyat və velosiped istifadəsi

Niderland şəhərlərində məktəbə və işə gedənlərin əhəmiyyətli hissəsi şəxsi avtomobildən deyil, ictimai nəqliyyatdan və velosipedlərdən istifadə edir. Şəhər infrastrukturunda velosiped yolları geniş şəkildə qurulub və şagirdlərin çoxu məktəbə velosipedlə gedir. Bununla yanaşı, məktəblər və iş yerləri dərs və iş saatlarını tənzimləyərək pik saatlarda yükü balanslaşdırmağa çalışırlar. Bu yanaşma nəqliyyat sıklığını azaldır və ekoloji baxımdan da faydalıdır.

2. Yaponiya: Dəqiq ictimai nəqliyyat və intizamli sistem

Tokio və digər böyük şəhərlərdə əhalinin sıklığına baxmayaraq, ictimai nəqliyyat - xüsusilə metro - son dərəcə dəqiq və effektiv işləyir. Dərs və iş saatları arasında fərqliliklər qoyulur, bəzi məktəblər dərslərə daha erkən başlayır. Valideynlərin övladlarını məktəbə avtomobillə aparması halları nadirdir. Məktəblər şagirdlərin müstəqil şəkildə ictimai nəqliyyatdan istifadə etmələrinə şərait yaradır və bu, tıxacın qarşısını alan əsas amillərdəndir.

3. Sinqapur: Tənzimlənmiş məktəb

uşaqlarını uzaq məktəblərə göndərmək məcburiyyətində qalmır, bu da səhər saatlarında nəqliyyatda sıklığı azaldır. Məktəblər adətən 8:00-8:30-da dərsə başlayır və bu zaman ictimai nəqliyyat vasitələri artıq işə gedən sərnişinləri daşıyıb, boşalmış olur.

Görünən odur ki, tıxac probleminin həlli üçün yalnız dərs saatlarının dəyişdirilməsi kifayət etmir. Bu, yalnız kompleks yanaşma tələb edən bir problemdir. Təhsil müəssisələrinin regionlarda inkişafına dəstək göstərilməsi, ali məktəblərin təkçə Bakı ətrafında deyil, ölkənin digər bölgələrində də yerləşdirilməsi, regionlarda yaşam və təhsil üçün əlverişli şəraitin yaradılması həm əhali axınının tənzimlənməsi, həm də nəqliyyat yükünün paytaxt üzərindəki təzyiqinin azaldılması baxımından müsbət nəticə verə bilər.

Bundan başqa, ictimai nəqliyyatın səmərəliliyinin artırılması, metro və avtobus şəbəkələrinin genişləndirilməsi, daha çevik və rahat nəqliyyat sistemlərinin qurulması, eyni zamanda alternativ nəqliyyat vasitələrinin təşviq olunması (velosipedlər, skuter yolları və s.) da şəhər tıxaclarının azaldılmasında mühüm rol oynaya bilər.

Arzu Qurbanlı

Hər il Bakıda keçirilən "Formula-1" yarışları dünyanın müxtəlif ölkələrindən minlərlə turisti cəlb edir. Bu tədbir təkə idman bayramı deyil, həm də Azərbaycanın mədəniyyətini, tarixini və qonaqpərvərliyini tanımaq üçün böyük firsətdir. Şəhərimizin küçələri, tarixi abidələri və xüsusi tədbirləri turistlərin marağına səbəb olur. Bəs görəsən, Azərbaycana gələn qonaqlar ölkəmiz haqqında hansı təəssürlərə malikdir? Onlar Bakıda qalma müddətində nələri bəyənir, hansı çətinliklərlə üzləşirlər və gələcəkdə yenidən gəlməyi planlaşdırırlarmı? SİA olaraq sözügedən mövzu ilə bağlı turistlər arasında sorğu etdik.

Xarici qonaq Patel Harigumar: "Bu mənim Azərbaycana ilk gelişimdir. Dünən gəldim və 19-u səhərinə qədər buradayam. Ölkə çox gözəldir, yerlər fantastikdir və hər yerdə şəkillər çəkirdik. İnsanları çox səmimi və dostcanlıdır, hər şey mənim üçün çox xoş və rahatdır. Dostlarıma bu ölkəni mütləq ziyarət etməyi tövsiyə edəçeyəm. Qiymətlər də münasibdir, ona görə də buranı həm zövq üçün, həm də rahatlıqla ziyarət etmək olar. Azər-

baycana gələne qədər "Formula-1" haqqında məlumatım yox idi. Amma Azərbaycana gəldikdən sonra bildim ki, yarış burada keçirilir. Hələ ki, yarış keçirilməyib, amma gələcəkdə bura yenidən gəlmək və "Formula-1"i canlı izləmək istərdim. Əgər imkan olsa, bu fürsəti heç vaxt qaçırmaram. Ümumiyyətlə, Azərbaycan gözəl ölkədir, insanları isə çox səmimi və dostcanlıdır. Hər şey mənim üçün çox yaxşı keçdi və mütləq fürsət düşən kimi bu ölkəni yenidən ziyarət edəçeyəm"

Xarici qonaq Singh Hira: "Hindistandan Azərbaycana mahni oxumağa gəlmişəm. Yaşlı namizəd olaraq 100-dən çox insanla bir qrup şəklində gəlmişəm. Bakıda ən bəyəndiyim şeylərdən biri burada olan gözəl qızlardır. Bu mənim ilk ziyarətimdir və mən mütləq dostlarıma Azərbaycana gəlməyi tövsiyə edəçeyəm. Azərbaycana və Bakıya aşiq olmuşam. Buradan oğlum, qızlarım və dostlarım üçün şirniyyat və bir az şokolad

almışam. Bura gələndən sonra "Formula-1" haqqında da məlumat aldım. Hələ yarış başlamayıb, amma çox maraqlı görünür və gələcəkdə Bakıda "Formula-1"i canlı izləmək istəyirəm. Əgər fürsət olsa, bu möhtəşəm yarışa qatılmaqdan heç vaxt imtina etməzdim. Ümumiyyətlə, Azərbaycan və Bakı mənim üçün çox xoş bir təcrübə oldu və bura yenidən gəlməyi səbirsizliklə gözləyirəm".

Xarici qonaq Jain Mohit: "Azərbaycana, Bakıya ilk dəfə gəlmişəm. Bu ölkəni ilk dəfə ziyarət edirəm və çox bəyəndim. Çox təmiz və səliqəlidir. Küçələr çox yaxşıdır. Mən paxlava dadmışam və bu şirniyyatı çox bəyəndim. Mən mütləq dostlarıma da Azər-

Bakıda keçiriləcək "Formula-1" yarışlarına xarici qonaqların BAXIŞI

baycana gəlməyi tövsiyə edəçeyəm. Bura ziyarət üçün çox gözəl ölkədir. Azərbaycan gəldiyim zaman "Formula-1" yarışları haqqında da məlumat əldə etdim. Əslində, yarışlar üçün bura gəldim və heyecanla canlı izləmək üçün fürsəti səbirsizliklə gözləyirəm. Hələ yarışlar başlamayıb, amma bu möhtəşəm tədbir haqqında öyrənmək mənim üçün çox maraqlıdır. Məncə, "Formula-1" çox gözəl və maraqlı bir idmandır. Mütləq gələcəkdə Azərbaycana yenidən gəlməyi nəzərdən keçirəcəyəm. Bu çox sakit, səliqəli və təmiz ölkədir və hər kəsi bura gəlməyə dəvət edirəm".

Xarici qonaq Sharma Suraj: "Hindistandan Azərbaycana ilk dəfə gəlmişəm və 3-4 gün qalacağam. Burada bütün şəhəri və tarixi sarayları ziyarət edirəm. Şəhər çox səliqəli və təmizdir, yerlər isə sakit və gözəldir. Bakıdakı bütün maraqlı məkanları gözdüm və şəhər mənim üçün çox xoş təəssürat yaratdı. Bura gəlməyimin bir səbəbi də "Formula-1" yarışlarını izləməkdir. Hələ yarışlar başlamayıb, amma bu möhtəşəm tədbiri

canlı izləmək üçün səbirsizlənirəm. "Formula-1" in heyecanını Bakıda yaşamaq çox maraqlı olacaq. Gələcəkdə də Azərbaycana və Bakıya yenidən gəlməyi planlaşdırıram. Bu ölkə və şəhər hər kəs üçün ziyarət edilməyə dəyərdir".

Xarici qonaq Kapoor Ananya: "Dünən "İçərişəhəri" və "Alov qülləri"ni (Flame Tower) ziyarət etdim. Azərbaycana ilk dəfə gəlmişəm və şəhər məni çox təsirləndirdi. Bakının küçələri, memarlığı və insanları çox dostcandır. "Formula-1" yarışını ilk dəfə eşidirəm, amma bu barədə daha çox öyrənmək və yarışları canlı izləmək çox maraqlı görünür. Yeməklər çox dadlıdır və şəhər gəzintisi mənim

rahatdır. Mən "Alov qülləri"ndə (Flame Tower) qaldım və burada od və su effekti çox möhtəşəm görünür.

Xarici qonaq Patel Varun: "Bu, Azərbaycana ilk ziyarətimdir. Mən iki gün əvvəl Bakıya gəlmişəm və 3-4 gün qalmağı planlaşdırıram. Bakı çox gözəl şəhərdir, küçələr səliqəli və təmizdir, yerlər isə çox sakit və

üçün çox xoş keçdi. Gələcəkdə yenidən Azərbaycana səfər etməyi düşünürəm və mütləq dostlarıma da tövsiyə edərdim".

Xarici qonaq Mehta Arjun: "Azərbaycana ilk dəfə gəlmişəm və Bakını görmək çox heyecanlıdır. Şəhər haqqında çox eşitmişdim, amma canlı görmək tam başqa hissdirdi.

İndi Nizami küçəsindəyəm və burada insanları və şəhərin canlı atmosferini izləmək çox maraqlıdır. "Formula-1" yarışından isə ilk dəfə xəbər tutdum və bu yarışın Bakıda keçiriləcəyini bilmək mənim üçün çox maraqlıdır. Yarışları canlı izləmək fürsətini qa-

çıрмаq istəmərim. Buradakı yeməklər çox dadlıdır və şəhər gəzintisi mənə böyük zövq verdi. Bu təcrübədən sonra mütləq gələcəkdə yenidən Bakıya səfər etməyi planlaşdırıram və dostlarıma da bu ölkəni ziyarət etməyi tövsiyə edərdim".

Günel Fərzəliyeva

BMT-nin 80 illik yubileyi bütün dünya ictimaiyyəti üçün böyük hadisədir. Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatının (ŞƏT) Çinin Tianjin şəhərində bu yaxınlarda keçirilən sammitində deyilir: "Son 80 il ərzində BMT özünü unikal dövlətlərarası birlik kimi tanıyıb, onun çərçivəsində sülhün və təhlükəsizliyin qorunması, mütərəqqi sosial-iqtisadi inkişafın təmin edilməsi və insan hüquqlarının təşviqi üçün populyar əməkdaşlıq formaları qurulub". ŞƏT ölkələrinin liderlərinin fikrincə, davamlı qlobal sülh yalnız bütün dövlətlər tərəfindən beynəlxalq hüquq normalarına, BMT Nizamnaməsinin məqsəd və prinsiplərinə qeyd-şərtsiz riayət edildikdə mümkündür. BMT-nin dövlətlərin suverenliyinə və müstəqilliyinə hörmət, millətlərin öz müqəddəratını təyinetmə hüququ, suveren bərabərlik, daxili işlərə qarışmamaq kimi prinsipləri bu gün də aktuallığını qoruyub saxlayır və dəyişməz olaraq qalır.

ŞƏT-ə üzv ölkələrin Dövlət Başçıları Şurasının iclasında da BMT-də təcili islahatların aparılması barədə çağırışlar eşidilib. Qeyd edilib ki, Qlobal Cənubun istəklərini köhnəmiş çərçivə ilə məhdudlaşdırmaq gələcək nəsillərə qarşı kobud ədalətsizlikdir. Biz köhnə ağ-qara ekranda yeni nəslin rəngarəng arzularını göstərə bilmərik. Ekran dəyişdirilməlidir.

Bununla belə, Hindistanın ABŞ ilə gərgin münasibətləri səbəbindən sentyabrın sonunda Nyu-Yorkda keçiriləcək BMT Baş Assambleyasının (BA) yüksək səviyyəli həftəsinə bu ölkənin baş naziri qatılmayacaq. "Hindustan Times" qəzetinin yazdığına görə, baş nazirin qərarı ABŞ-ın Rusiya neftinin alınması səbəbindən Hindistan mallarına yüksək idxal rəsumları tətbiq etməsindən sonra verilib. Əvvəzində Hindistanı xarici işlər naziri Subrahmanyam Jaishankar təmsil edəcək. Nümayəndə heyətləri başçıların ümumi debatlarında çıxışları cədvəlinə əsasən, onun sentyabrın 27-də BA zalının tribunasına çıxması planlaşdırılır. Həmin gün bir sıra ölkələrin xarici işlər nazirlərinin çıxışları da nəzərdə tutulub.

Almaniyanın keçmiş xarici işlər naziri Annalena Baerbock hələ iyun ayında Baş Assambleyanın 80-ci sessiyasında gizli səsvermədə 167 nəfərin dəstəyi ilə sədr seçilib. O, Baş Assambleyanın sessiyasına əçaraq deyib ki, "dünyanın beynəlxalq əməkdaşlığa və diplomatiyaya indi həmişəkindən daha çox ehtiyacı var". Moskva isə hesab edirdi ki, Baerbokun Almaniya Xarici İşlər Nazirliyinin rəhbəri kimi apardığı siyasətin dağıdıcı olduğunu nəzərə alaraq, onun Baş Assambleyaya rəhbər seçilməsi bütövlükdə sessiyanın gündəliyinə mənfəi təsir göstərəcək. Baerbokun vəzifələrindən biri gələn il keçiriləcək BMT-nin yeni Baş katibinin seçkilərinə hazırlıq olacaq. Hazırkı baş katib Antonio Quterreş 2026-cı ilin sonuna kimi vəzifəsini icra edəcək.

Bu arada BMT yubileyə həsr olunmuş mərasim və anım tədbirləri proqramı hazırlanır. Sentyabrın 22-də BMT-nin 80 illik yubileyinə həsr olunmuş yüksək səviyyəli görüş keçiriləcək. Daha inklüziv və səmərəli çoxtərəfli sistemin yaradılması yolunun müzakirəsi planlaşdırılır. Çox güman ki, BMT-də çalışınların, dövlət və hökumət başçılarınin əhval-ruhiyyəsini bayram adlandırmaq olmaz. Onların hamısı BMT-də hətta böhran adlandırılan çətin vəziyyətdən narahatdırlar.

1945-ci ildə yarandığı gündən və bütün tarixi boyu BMT səmərəsizliyinə və islahatların zəruriliyi ilə bağlı bəyanatlarına görə tənqid olunub. Bu, obyektiv zərurətdən irəli gəlir: üzv dövlətlərin sayı 51-dən 193-ə yüksəlib, bir çox strukturların fəaliyyətində çatışmazlıqlar aşkarlanıb.

Rusiya BMT-nin təsisçi üzvü kimi islahat müzakirələrində fəal iştirak edir. Moskvanın mövqeyi ondan ibarətdir ki, istənilən təşəbbüslər həqiqətən BMT-nin effektivliyini və

BMT təzyiq altında

Hansı islahatlar gözlənilir?

nüfuzunu artırmağa yönəlməlidir. BMT sisteminin bütün orqanlarında qlobal çoxluğun rolunun artırılması xüsusi diqqət yetirilməlidir. Beləliklə, Təhlükəsizlik Şurası (TŞ) qlobal Cənub ölkələrinin iştirakı ilə daha çox təmsilçi ola bilər. Bununla belə, Təhlükəsizlik Şurasına üzv olan ölkələrin sayı "iyirmi üstəgəl" zolağı keçməməlidir, əks halda belə bir qurum çətinləşəcək.

Əksər dövlətlərin bu və ya digər formada BMT və onun Təhlükəsizlik Şurasında islahatların aparılmasının lehinə çıxış etmələrinə baxmayaraq, islahatların əsas elementlərindən heç biri üzrə konsensusa yaxınlaşmaq mümkün olmayıb. Təhlükəsizlik Şurasına gəlinə, məqsəd bütün beş "klaster" üzrə yekdilliyə nail olmaqdır: üzvlük kateqoriyaları, veto hüququ, regional nümayəndəlik, Təhlükəsizlik Şurasının ölçüsü və onun Baş Assambleya ilə əlaqələri.

Türkiyə prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan Baş Assambleyadakı çıxışlarına mütəmadi olaraq "dünya beşdən böyükdür" və "bəşəriyyətin gələcəyi BMT Təhlükəsizlik Şurasının beş daimi üzvünün qərarlarından asılı olmamalıdır" sözləri ilə başlayır. O, ŞƏT sammitinin genişləndirilmiş sessiyasındakı çıxışında deyib: "BMT-nin ciddi islahatlara ehtiyacı var... 80 il bundan əvvəl formalaşmış hazırkı BMT sistemi Yaxın Şərqdə zülmə son qoymağa, yoxsa qaydalara əsaslanan beynəlxalq nizamı qorumağa qadirdirmi, sualına cavab vermək çətinidir".

Qezza zolağındakı müharibə və ümumilikdə Fələstin-İsrail münaqişəsinin Baş Assambleyanın sessiyasının əsas mövzularından biri olacağı gözlənilir. Fransanın Fələstin dövlətinin tanınmasını müdafiə etmək niyyətində olduğu sessiyadan bir neçə həftə əvvəl ABŞ Fələstin rəsmilərinə viza verməkdən imtina etmək qərarını açıqlayıb. Dövlət Departamenti Nyu-Yorkda keçiriləcək görüşdən əvvəl Fələstin Azadlıq Təşkilatının (FAT) və Fələstin Muxtariyyətinin (FM) üzvlərinə, o cümlədən Fələstin Milli Administrasiyasının prezidenti Mahmud Abbasa vizaları "ləğv edib və rədd edib".

Dövlət Departamenti öz qərarını milli təhlükəsizlik maraqları ilə izah edib. Dövlət De-

partamentinin sözcüsünün müavini Tommy Pigott, "Onları sülhün əldə edilməsində tərfədaş kimi ciddi qəbul etməzdən əvvəl, FM və Fələstin Təhlükəsizliyi Təşkilatı terrorizmdən, Beynəlxalq Cinayət Məhkəməsinə və Beynəlxalq Ədalət Məhkəməsinə partizan davalarından və Fələstin dövlətçiliyinin birtərəfli tanınması cəhdlərindən əl çəkməlidir" deyib.

Dövlət Departamentinin qərarı faktiki olaraq BMT-yə müharibə elan edən ABŞ prezidenti Donald Trampın davranışına uyğundur. Onun fikrincə, BMT zəif idarə olunur və onun fəaliyyəti Vaşinqtonun maraqlarına uyğun gəlmir. "Amerika Birləşmiş Ştatları İkinci Dünya Müharibəsindən sonra gələcək global münaqişələrin qarşısını almaq və beynəlxalq sülh və təhlükəsizliyi təşviq etmək üçün Birləşmiş Millətlər Təşkilatının yaradılmasına kömək edib. Lakin BMT-nin bəzi agentlikləri və qurumları bu missiyadan əl çəkərək ABŞ-ın maraqlarına zidd hərəkət edərək müttəfiqlərimizə hücum edib və antisemitizmi təbliğ ediblər", - Trampın sərəncamında deyilir. Yenice hakimiyyətə qayıtdıqdan sonra o, ABŞ-ın Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatından çıxıldığını elan edərək, "lazimi islahatları həyata keçirmək" və "üzv dövlətlərin qeyri-qanuni siyasi təsirdən müstəqillik nümayiş etdirmək" iqtidarında olmadığını əsas gətirib. Tramp həmçinin ABŞ-ın maraqlarını dəstəkləmədiyi və "təşkilat daxilində antisemitizm və ya anti-İsrail əhval-ruhiyyəsinin təzahürlərində" günahkar olduğu iddia edilən YUNESKO-nu da hədəfə alıb.

Trampın mövqeyi açıq şəkildə BMT-nin effektivliyini azaldacaq, çünki bu, ABŞ-dan maliyyə gəlirlərinin azalmasına səbəb olur. Baş Assambleyanın 80-ci sessiyasının BMT-ni bürümüş kəskin maliyyə böhranı fonunda keçirilməsi təəccüblü deyil. O, ilk növbədə, müntəzəm büdcə üçün 1,5 milyard dollar və sülhməramlı əməliyyatlar üçün əhəmiyyətli məbləğlər də daxil olmaqla, təxminən 3 milyard dollar borcu olan ABŞ tərəfindən töhfələrin ödənilməməsi səbəbindən büdcə kəsiri ilə üzleşir. İkinci ən böyük donor olan Çin də ödənişlərini ilin sonuna qədər təxirə salır. Bu gecikmələr BMT-ni xərcləri azaltmağa, iş

qəbulu dondurmağa və humanitar proqramları, o cümlədən uşaqlara və qaçqınlara yardımını azaltmağa məcbur edir.

Böhrana cavab olaraq, Quterreş UN80 islahat proqramını başladığı, onun məqsədi xərcləri 20% modernləşdirmək və azaltmaqdır. Bu, 2026-cı ilə qədər 7000-ə yaxın iş yerini itirmək təhlükəsi yaradır. İslahat çərçivəsində BMT-nin bir neçə agentliyinin baş qərargahının Nyu-Yorkdan Nayrobiyə mümkün köçürülməsi müzakirə edilir. Bu addım əməliyyat xərclərini azaltmağa yönəlib, çünki Keniya paytaxtı yerli işçilərə 25%-ə qədər, beynəlxalq işçilərə isə 13%-ə qədər qənaət təmin edir.

Quterreşin təklif etdiyi yeni sülh gündəliyi münaqişələrin qarşısının alınması və davamlı sülhün qorunmasına yönəlib. Təşəbbüs artan geosiyasi gərginliyə, qlobal əməkdaşlığa skeptisizm və beynəlxalq hüququn pozulmasına cavab idi. O, ölkələr arasında etimadı bərpa etmək və həmrəyliyi gücləndirmək üçün beynəlxalq əməkdaşlıqda dəyişikliklərə və getdikcə bir-biri ilə bağlı olan böhranlara daha əhatəli cavab tədbirlərinin hazırlanmasına çağırır.

BMT-nin dörd qətnaməsi Ermənistan qoşunlarının ərəzimizdən tam, dərhal və qeyd-şərtsiz çıxarılmasını tələb edirdi. Lakin bu qətnamələr 27 il kağız üzərində qaldı. Biz şəhidlər verərək bu qətnamələrin icrasını təmin etdik. Bunu Prezident İlham Əliyev BMT-nin yerinə yetirilməyən qətnamələri barədə danışıqdan deyib. Döletimizin başçısı təəssüflə vurğulayıb ki, münaqişəyə son qoymalı olan beynəlxalq təşkilatlar bu istiqamətdə heç bir nəticə əldə etmədilər. 30 il ərzində BMT nümayəndələri regiona səfər etməyiblər. Ermənistandan 1 milyon qaçqın və köçkünümüz olduqda gəlib vəziyyəti qiymətləndirmədilər. İşğal dövründə də gəlmədilər. Ermənilərin işğalçılıq siyasətini pisləmədilər. Ermənistanla heç bir təzyiq və ya sanksiya tətbiq etmədilər. Təəssüf ki, BMT və başqa təşkilatlar səviyyəsində ikili standartlar olub.

V.VƏLİYEV

“Azərbaycan xalqının dövlətçilik tarixi çoxəsrlük bir yolun məhsulu olmaqla, həm böyük dövlətçilik ənənələrini, həm də milli azadlıq və suverenlik uğrunda mübarizə ənənəsini özündə ehtiva edir. Bu mənada Dövlət Suverenliyi Günü təkəcə bir tarixi hadisənin xatırlanması deyil, həm də milli yaddaşın və siyasi kimliyin mühüm dayaq nöqtəsidir. Çünki suverenlik anlayışı yalnız beynəlxalq hüquqi status deyil, eyni zamanda xalqın öz taleyini müəyyən etmək, müstəqil qərarlar vermək, milli mənafeələrə əsaslanan siyasət yürütmək imkanıdır”. Bu sözləri SİA-ya açıqlamasında millət vəkili Azər Kərimli deyib.

Deputat bildirib ki, Azərbaycanın müasir tarixində suverenlik uğrunda mübarizə mərhələləri bir tərəfdən azadlıq arzularının ifadəsi, digər tərəfdən isə geosiyasi reallıqlar fonunda böyük sınaqların yaşanması ilə xarakterizə olunur: “XX əsrin sonlarında Sovet İttifaqının dağılma dövründə Azərbaycanın siyasi səhnəsində baş verən proseslər milli suverenlik ideyasının aktuallığını daha da artırırdı. 1990-cı illərin əvvəllərində daxili çəkişmələr, idarəetmə böhranı və separatizm meyilləri dövlət müstəqilliyimizi təhlükə altına salmışdı. Bu dövrdə suverenliyin qorunması yalnız hüquqi sənədlərin imzalanması ilə deyil, həm də siyasi iradə və xalqın milli birliyi ilə təmin oluna bilərdi. Azərbaycan xalqı yaxşı anlayırdı ki, suverenliyin bərpası və qorunması yalnız müstəqilliyin elan olunması ilə bitmir, o, real dövlətçilik mexanizmlərinin qurulmasını, güclü orduya, möhkəm iqtisadi daşıqlara, sabit siyasi idarəetməyə əsaslanan bir modelin yaradılmasını tələb edir.

Ümummilli lider Heydər Əliyevin siyasi səhnəyə qayıdışı ilə Azərbaycan məhz bu mərhələyə qədəm qoydu. O, dövlət suverenliyinin yalnız formallıqda deyil, praktik müstəvidə bərqərar olması üçün qətiyyətli addımlar atdı. Konstitusiyaya qəbul olundu, ordu quruculuğu prosesi başlandı, iqtisadiyyatın açılması və beynəlxalq əməkdaşlıqların genişləndirilməsi istiqamətində strateji qərarlar verildi.

“Əsrin müqaviləsi”nin imzalanması Azər-

“Dövlət Suverenliyi Günü gələcək hədəflərə yönəlmiş milli strategiyannın simvoludur”

**DÖVLƏT
SUVERENLIYI GÜNÜ**

**GÜCLÜ İQTİSADİYYAT,
QÜDRƏTLİ ORDU,
SUVEREN DÖVLƏT!**

baycanın suveren iqtisadi siyasətinin təməli daşı oldu. Dövlətçilik ənənələrinin möhkəmləndirilməsi, milli maraqların beynəlxalq səviyyədə müdafiəsi, ərazi bütövlüyümüzün təmininə yönələn kurs məhz bu dövrdə əsaslı şəkildə formalaşdı. Prezident İlham Əliyev dövründə isə dövlət suverenliyi anlayışı daha yüksək mərhələyə qalxdı. Azərbaycanın çoxşaxəli və müstəqil xarici siyasəti, regional və qlobal miqyasda artan rolu, enerji və nəqliyyat layihələrində mühüm tərəfdaş mövqeyinə yüksəlməsi suverenliyin real göstəriciləridir. Ən əsası, 2020-ci ildə Vətən müharibəsində tarixi qələbə qazanılması, 2023-cü ildə isə suverenliyin tam bərpa olunması bu anlayışı sadəcə hüquqi-siyasi kateqoriya olmaqdan

çıxarıb real tarixi həqiqətə çevirdi.

Dövlət suverenliyi artıq yalnız beynəlxalq hüquqda tanınan status deyil, xalqın iradəsi, dövlətin gücü və milli birliyin nəticəsi kimi konkret faktla təsdiqləndi. Dövlət Suverenliyi Günü həm də çağırışdır: bu gün biz yalnız keçmişə xatırlamırıq, həm də gələcəyə baxırıq. Suverenliyin qorunması və möhkəmləndirilməsi davamlı siyasi iradə, iqtisadi müstəqilliyin dərinləşməsi, millimənəvi dəyərlərin gücləndirilməsi və müasir idarəetmə mexanizmlərinin tətbiqi ilə bağlıdır. Müstəqillik şəraitində əldə olunan nailiyyətlərin saxlanılması və yeni hədəflərə yönəldilməsi hər bir vətəndaşın məsuliyyəti olmaqla yanaşı, dövlətin inkişaf strategiya-

sının da ayrılmaz hissəsidir.

Azərbaycan bu gün regionda sabitliyin və əməkdaşlığın təşəbbüskarı kimi çıxış edirsə, bu, məhz suverenlik prinsipinə sadiqlik sayəsində mümkün olmuşdur. Beləliklə, Dövlət Suverenliyi Günü təkəcə tarixi yaddaşın qorunması deyil, həm də gələcək hədəflərə yönəlmiş bir milli strategiyannın simvoludur. O, Azərbaycan xalqının dövlətçilik yolunda çəkdiyi əzabların, qazandığı qələbələrin, əldə etdiyi təcrübənin və qarşıdakı vəzifələrin rəmzi olaraq hər zaman siyasi həyatımızda mühüm yer tutacaqdır.

Səbinə Hüseynli

Cəmiyyətin formalaşmasında maddi ünsürlər qədər milli-mənəvi dəyərlər də önəmlidir, hətta ikinci birincidən daha vacibdir. Sivilizasiyaları yaradan insanlardır. İnsan həm maddi, həm də mənəvi xüsusiyyətləri olan varlıqdır. Fiziki xüsusiyyətlərlə yanaşı, mənəvi xüsusiyyətlərimiz bizi insan edir. Maddi şeylərə önəm verən və mənəviyyatını unudan bir insanın bu dünyada xoşbəxt bir həyat sürməsi mümkün deyilsə, maddi dəyərlərə önəm verildiyi və mənəviyyatın unudulduğu cəmiyyətlərin sivilizasiyanın yaşaması da eyni dərəcədə mümkün deyil, unudulur.

Bütün dünyada zorakılıq və terror aktlarının, xaosun, qətlərin baş verdiyi dövrdə yaşayırıq. Bu mənəvi dünyada yaşayan bütün insanların həyatına maddi və mənəvi zərər verir. Bütün ölkələrdə pozulmuş cəmiyyətlərin əvvəlki halına qaytarılması üçün proqramlar işlənir, araşdırılmalar aparılır. İndi dünyaya əmindir ki, problemlərin öhdəsindən gəlməyin yolu milli-mənəvi dəyərləri qorumaqdan keçir. Əslində bu gün bir çox cəmiyyətlər milli-mənəvi dəyərlərinə qayıtmaqla qurtuluşun mümkün olduğunu qəbul edib. Milli-mənəvi dəyərlər bir millətə millət edən ilkin dəyərlərdir. Vətən, bayraq, mədəniyyət, dil, himn

Mənəviyyat: nəyi, necə unutduq?

və sairə kimi milli dəyərlərimiz, milli adətlərimiz bizi kökümüzə qopmağa qoymayan elementlərdir.

Həmçinin, din də bizim mənəvi dəyərlərimizi ifadə edir. Din bu gün bütün cəmiyyətlərin əsas ehtiyacıdır. İnsanlar bu qədər mənəvi böhranın içərisində iken işıq, nicat yolu axtarırlar, mənəvi dəstəyi dindən alırlar. Həqiqi ruhi bilikləri paylayan din vasitəsi ilə insanlar güvən və cəsarət qazanırlar, səbri və qətiyyətli olmağı öyrənirlər, həyatın çətinliklərinə müqavimət göstərə bilir-

lər. Din mərhəmət öyrədir, sevgi, hörmət, ədalət aşılayır. Bu hisslərdən uzaq olan insan özünü boşluqda hiss edir. Tarixin heç bir dövründə dindən, mənəviyyatdan uzaqlaşmış cəmiyyətlər uzun müddətli var ola bilməyiblər.

Həqiqi din insanları həyata hazırlayır, bədbəxt hadisələr zamanı, ölümlər və itkilər olanda təsəlli verir. Həqiqi ruhi biliyi öyrənən insan dünyada mövcud olmağın mənasını dərk edir, maddi asılılıqlardan uzaq olur. Onu yoxdan yaradanı ta-

niyir, sevir. Mənəviyyatı möhkəmlənən insan həyatın təkəcə maddi dünyadan ibarət olmadığını bilir və dünyada itirdiyi maddi şeylərə heylisilənir.

Təhsilin məqsədlərindən biri də ümumi cəmiyyət tərəfindən qəbul edilmiş dəyərləri gələcək nəsillərə ötürmək, bu dəyərləri mənimsəmələrini təmin etməkdir. Məktəblərdə “mənəvi dəyərlər” təhsili verilməlidir. Milli təhsil sistemində dəyərlərə, adətlərə köklənmiş öyrətmə metoduna üstünlük verilməlidir. Uşaqlara lap körpə yaşdan dəyərin nə olduğunu, milliliyin nə vəd etdiyini, kimliyimizin hansı əhəmiyyəti daşdığını aşılamaq lazımdır. Əks halda yad və təhlükəli təsirlərə məruz qalmaqımız qaçılmazdır.

liyini, vətənpərvərlik ideallarını düşünməyə vaxtı olmur. Fasiləsiz olaraq imtahana hazırlaşan, durmadan oxuyan, işsizlik girdabında boğulan gənclik milli-mənəvi məsələlərə vaxt ayıra bilmir. Biz hər baxımdan savadlı, yenilikçi, ixtiraçı gənclik yetişdirə bilərik, savadlı kadrlarımız ola bilər, amma mənəvi və milli dəyərlərə malik nəsil yetişdirə bilməyimiz sual altındadır. Gənclər, adətən, problemlərdən xəbərdar olur, maraqlanırlar və araşdırma aparır, yaradıcı olurlar və təxəyyülünü inkişaf etdirir, həll yolları fikirləşir. Daha kreativdirlər, daha dinamikdirlər. Dayanırlar, yorulmurlar, daim axtarırdadırlar. Təşəbbüskar, dəyişikliklərə və inkişafa açıq olan, eyni zamanda dəyərlərinə, milli kimliyinə sadiq olan gənclik yetişdirmək bizim dövlətə və cəmiyyətə ən böyük xidmətimiz olar.

Dini, milli-mənəvi dəyərlər bizim hər birimiz üçün qiymətli və müqəddəs amillərdir. Xalqımız əslər boyu qoruduğu, tarixin bəzi dövrələrindən talanaraq, məhv edilərək əlindən alınmağa çalışılan adətləri bu günədək gətirib çıxara bilib, bu da milli özünüdərk formalaşmasına böyük kömək edib. Bu vəziyyəti qoruyub saxlamaqla yanaşı inkişafını da təmin etmək lazımdır. Dəyərlərin gələcək nəsillərə ötürülməsi, gənc nəslin milli, mənəvi tərbiyəsi xalqımızın, dövlətimizin var ola bilməsi üçün şərtidir.

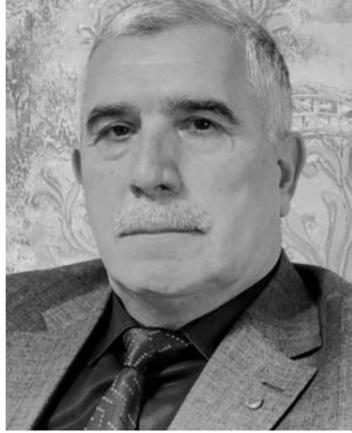
Lalə Mehralı

Azərbaycan Ordusunun Qarabağda həyata keçirdiyi lokal xarakterli antiterror tədbirlərindən iki il ötür. 2023-cü ilin 19-20 sentyabr tarixlərində həyata keçirilən və cəmi 23 saat çəkən hərbi əməliyyat zamanı Qarabağda qeyri-qanuni xunta rejimi ləğv olundu. Azərbaycan dövləti özünün suverenliyini tam təmin etdi. Düşmənin bir zamanlar qurduğu, yaratdığı, "Arsax" adlı qondorma dövlətçilik oyunları və müstəqillik xəyalları iflasa uğradıldı. Prezident cənab İlham Əliyev bir daha sübut etdi ki, heç bir qüvvə Azərbaycanın milli maraqlarının qarşısını ala bilməz.

Ölkə başçısı cənab İlham Əliyev 2023-cü il oktyabrın 15-də Xankəndi şəhərində keçirilən paradda çıxışında bu barədə bildirdi: "Elə bir güclü ordu yaratdıq ki, bu gün Azərbaycan Silahlı Qüvvələri istənilən vəzifəni şərəflə yerinə yetirə bilər və biz bunu döyüş meydanında sübut etdik, həm üç il bundan əvvəl Vətən müharibəsi dövründə, cəmi 44 gün ərzində düşməni kapitulyasiya aktına imza atmağa məcbur etdik. Eyni zamanda cəmi 23 saat davam edən antiterror əməliyyatı bizim gücümüzü göstərdi və yenə də düşməni ağ bayraq qaldıraraq təslim oldu. Biz haqlı olaraq Silahlı Qüvvələrimizlə fəxr edirik."

Sentyabr ayının 19-da başlayan antiterror tədbirləri cəmi 23 saat 43 dəqiqə çəkdi. Əməliyyatın ilk dəqiqələrindən gedişat Azərbaycan Ordusunun ən yüksək və modern döyüş imkanlarına malik olduğunu göstərdi. Cəmi bir neçə saata düşmənin ön xətt və dərinlikdə olan mövqeləri, uzunmüddətli atəş nöqtələri, döyüş vasitələri və hərbi təyinatlı obyektləri sıradan çıxarıldı. Hər günü bir şənlə tarix olan 44 günlük Vətən müharibəsində olduğu kimi, ildirimsürətli antiterror əməliyyatında da ordumuz yenidən möhtəşəm zəfər tarixi yazdı. Antiterror tədbirləri or-

Azərbaycanın bütövlüyünün rəmzi günü: 19-20 sentyabr 2023-cü il

Səfiyar Abışov,
Naxçıvan Dövlət Universitetinin
Beynəlxalq Münasibətlər və Hüquq
fakültəsinin müəllimi

dumuzun şəxsi heyətinin, əsgər və zabitlərimizin hərbi peşəkarlığının və vətənpərvərliyinin növbəti təsdiqi oldu.

Vətən müharibəsində olduğu kimi bu dəfə də düşmənin mövqeləri əlverişli və üstün idi. Dağlıq ərazi separatçılar üçün təbii istehkam rolunu oynayırdı. Amma nə gücləndirilmiş müdafiə qurğuları, nə coğrafi relyef ordumuzun qarşısını kəsə bilmədi. Əməliyyat zamanı düşmənin min nəfərdən çox canlı qüvvəsi, yüzlərlə hərbi texnikası məhv edildi. Qarabağın erməni sakinlərinin nümayən-

dələrinin Rusiya sülhməramlı kontingenti vasitəsilə müraciətini nəzərə alaraq 2023-cü il sentyabrın 20-də günorta lokal xarakterli antiterror tədbirləri dayandırıldı.

Antiterror tədbirlərində Azərbaycan hərbiçiləri Vətən müharibəsində olduğu kimi vətənpərvərliyin və vətəni sevməyin nümunələrini yaratdılar. Müzəffər Ali Baş komandan İlham Əliyev bu barədə deyirdi: "Biz Silahlı Qüvvələrimizlə fəxr edirik. Onlar bizim qürur mənbəyimizdir. Təkcə Azərbaycan vətəndaşları yox, əminəm ki, dünyada yaşayan on milyonlarla azərbaycanlı Azərbaycan əsgəri və zabiti ilə, Azərbaycan dövləti ilə haqlı olaraq fəxr edir."

Bu əməliyyat zamanı 192 hərbiçimiz şəhidlik məqamına yüksəldi, 500-dən artıq hərbiçimiz yaralandı. Bu gün doğma Qarabağ bizim üçün həm də ona görə müqəddəsdir ki, o torpaqlara qəhrəman şəhidlərimizin qanı hopub.

Böyük qürur hissi ilə qeyd etməliyəm ki, Silahlı Qüvvələrimizin sıralarında xidmət edən naxçıvanlılar da Vətən müharibəsində olduğu kimi antiterror əməliyyatları zamanı da qəhrəmancasına döyüşdülər, həlak oldular, yaralandılar. Vətən müharibəsində 3 mindən artıq şəhidimiz, eləcə də onlarla Naxçıvandan olan şəhidlərimiz kimi bu diyardan olan 10 hərbiçimiz Qarabağda milli suverenliyimizin təmin edilməsi uğrunda antiterror döyüşlərində şəhidlik zirvəsinə ucaldı. Müstəqil, suveren Azərbaycanımızın hər yerində olduğu kimi, bu gün ulu diyarımız olan Naxçıvanda şəhidlərimizin hər birinin xatirəsi dövlətimiz tərəfindən əbədiləşdirilir.

Onların ailələri, qazilərimiz hərtərəfli qayğı ilə əhatə olunur, xüsusi diqqət mərkəzində saxlanılır.

Antiterror əməliyyatlarında qazanılan bu tarixi zəfər Ulu öndər Heydər Əliyev yolunun, Prezident cənab İlham Əliyevin müdrik və qətiyyətli siyasətinin tətənəsinə çevrildi. Bir daha bu tarixi gerçəklik öz təsdiqini tapdı ki, xalqımız ümummillə lider Heydər Əliyevin ideyalarına söykənməklə, öz taleyini məhz İlham Əliyevə etibar etməklə böyük müdriklik və uzaqgörənlik nümayiş etdirib. Həm Vətən müharibəsində, həm də antiterror əməliyyatlarında qazanılan Zəfər onu göstərdi ki, Prezident İlham Əliyevin hər bir qərarı, atdığı hər bir addım Azərbaycanın milli maraqlarının həyata keçirilməsini, dövlətçiliyimizin güclənməsini, ölkəmizin beynəlxalq nüfuzunun artırılmasını təmin edib. Bu müharibə bir də onu göstərdi ki, heç bir qüvvə Azərbaycanı öz yolundan döndərə bilməz. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin söylədiyi kimi: "Dünya birliyi, beynəlxalq aləm bizim Qələbəmizi və yeni razılıqları qəbul etmişdir və bu da özlüyündə tarixi hadisədir. Çünki sırr deyil ki, həm işğal dövründə, həm də müharibə dövründə Ermənistanı dəstəkləyən böyük dövlətlər bizə hər zaman böyük problemlər yaradırdı və yarada bilərdi. Bizim gücümüz, xalqımızın iqtidarla bir yerdə olması, Hərbi zəfərimiz, cəmiyyətdəki ovqat, vətənpərvərlik ruhu-bütün bu amillər bütün dünyaya göstərdi ki, hər kəs bizimlə hesablaşmalıdır və bizimlə hesablaşmayan, nəticədə, peşman olur."

"Azərbaycanın dövlət suverenliyinin tam bərpası əməliyyatının növbəti ildönümü ərəfəsində keçmiş məcburi köçkünlər öz doğma torpaqlarına qayıtmaqdadır. Bu günlərdə Xocavənd və Xocalının müxtəlif kəndlərinə, həmçinin Kəlbəcər şəhərinə köç karvanı yola salındı. Qarabağa səfər edən Prezident İlham Əliyev yeni salınan yaşayış məntəqələrində yaradılan şəraitlə tanış oldu, Xocavənddə Qırmızı Bazar, Hadrut qəsəbələri, Sos kəndi, eləcə də Xocalının Badara, Daşbulaq, Seyidbəyli və Şuşakənd kəndlərinin sakinləri ilə görüşdü. Dövlət başçımız bəyan etdi ki, "antiterror əməliyyatlarından sonra Azərbaycan Qarabağ və Şərqi Zəngəzura tam nəzarət edir. Qələbəmizi təmin edən isə xalqımızın iradəsi, öz doğma torpağına olan bağlılığıdır". Bu sözləri SİA-ya açıqlamasında millət vəkili Nigar Məmmədova deyib.

O bildirdi ki, Azərbaycan 44 günlük Vətən müharibəsində, eləcə də antiterror əməliyyatları zamanı elə bir tarix yazdı ki, bu gün hər kəs Azərbaycan haqqında danışır: "30 ilə yaxın işğaldan əziyyət çəkən ölkəmiz hər zaman sülh tərəfdarı olub. Bununla belə, Ermənistan havadarlarının dəstəyi ilə işğal davam etdirib. Çünki onlar hesab edirdilər ki, müharibə olmayacaq. "Hesab edirdilər ki, onların arxasında duran böyük dövlətlər, güclər, onlara silah verən, pul verən, siyasi dəstək verən hər dəfə, hər zaman onları qoruyacaq. Amma bizim iradəmizi düzgün hesablaya bilməmişdilər" - deyən Müzəffər Ali

"Azərbaycan haqlı olduğunu postmünaqişə dövründə də sübut edir"

Baş Komandan azad Qarabağ torpağından bir daha bəyan etdi ki, Azərbaycan Ordusu, Azərbaycan xalqı qarşısında heç kim dura bilməzdi. Ona görə ki, biz haqlıyıq. Ən əsası isə odur ki, biz haqlı olduğumuzu postmünaqişə dövründə də sübut edirik. Belə ki, böyük abadiyyət və tikinti meydançasını xatırladan Qarabağ və Şərqi Zəngəzurun inkişaf edən siması Azərbaycanın gücünü göstərir.

Keçmiş məcburi köçkün soydaşlarımızın qayıdışı yeni dövrün əsas prioritetidir və bu proses ölkənin sosial-iqtisadi inkişafında əldə edilən nailiyyətlərin ayrılmaz tərkib hissəsinə çevrilib. İşğaldan azad edilən ərazilərə qayıdış, burada aparılan bərpa-quruculuq işləri

Prezident İlham Əliyev və Birinci vitse-prezident Mehriban xanım Əliyevanın xüsusi diqqətindədir.

Dövlət başçısı mütəmadi olaraq Qarabağ və Şərqi Zəngəzura yeni salınan yaşayış məntəqələrinə səfərlər edir. Bu dəfəki səfər zamanı da yeni yaşayış məntəqələrinin təməli qoyulub, həmçinin sosial-mədəni obyektlər istifadəyə verilib.

Hazırda azad edilmiş ərazilərdə 50 mindən çox insan yaşayır, çalışır və təhsil alır. 30 ildən artıq məcburi köçkünlük həyatı yaşayan soydaşlarımız böyük qürur hissi ilə doğma yurdlarında məskunlaşırlar. İşğaldan azad olunmuş ərazilərin bərpası ilk növbədə burada məskunlaşan soydaşlarımızın rifahını təmin etməyə yönəlib. "Böyük Qa-

standartlara malik bərpa-quruculuq işləri aparılır, soydaşlarımızın təhlükəsiz və firavan yaşayışı üçün hər cür şərait yaradılır.

İşğaldan azad olunmuş ərazilərin qısa müddətdə bərpası və yenidən qurulması əsl nümunə kimi qiymətləndirilməlidir. Belə ki, cəmi 8 aya - 2021-ci ilin oktyabrında Füzuli, bir il sonra isə Zəngilan, cari ilin mayında isə Laçın Beynəlxalq Hava Limanı istifadəyə verildi. Beləliklə, azad olunmuş ərazilərdə 3 beynəlxalq hava limanının inşası, eyni zamanda müasir yol-nəqliyyat infrastrukturunun qurulması bölgənin tranzit potensialını gücləndirməklə yanaşı, turizm imkanlarının inkişafına, biznes mühitinin canlanmasına və yeni yaşayış məntəqələrinin dayanıqlı inkişafına geniş şərait yadaraq, əhalinin rifahına töhfə verməkdədir.

"Böyük Qayıdış Proqramı"nın birinci mərhələsinin sonunda - 2026-cı ilin sonunda Qarabağ və Şərqi Zəngəzura 140 min insan məskunlaşacaq. Bu proqramın uğurlu icrası ölkənin sosial, iqtisadi və institusional inkişafı üçün mühüm zəmin yaradıb. Həyata keçirilən məqsədyönlü və genişmiqyaslı layihələr Qarabağ və Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonlarının sürətlə dirçəlməsinə, əhalinin dayanıqlı məskunlaşmasına və davamlı iqtisadi aktivliyinin təmin olunmasına xidmət edir. Cənab Prezidentin söylədiyi kimi, "əsas odur ki, bütün siyasi addımlarımızın mərkəzində Azərbaycan vətəndaşı dayanır".

Səbinə Hüseynli

2023-cü ilin antiterror tədbirləri: Azərbaycanın Dövlət Suverenliyinin tam bərpası

İlham QAYIBZADƏ,
Veteranlar və Şəhid Ailələri
İctimai Birliyinin Binəqədi
rayon filialının sədri, 2-ci qrup
Qarabağ müharibəsi əlili

Azərbaycan Respublikasının müstəqillik tarixində xüsusi əhəmiyyət daşıyan hadisələrdən biri 2023-cü ilin 19-20 sentyabr tarixlərində həyata keçirilmiş lokal xarakterli antiterror əməliyyatıdır. Bu əməliyyat nəticəsində ölkəmizin Qarabağ bölgəsində uzun illər davam edən separatizmə son qoyulmuş, Ermənistan silahlı qüvvələrinin qanunsuz mövcudluğu aradan qaldırılmış və Azərbaycan Respublikasının konstitusiyaya quruluşu tam şəkildə bərpa edilmişdir.

Antiterror əməliyyatı yalnız hərbi nailiyyətlərlə məhdudlaşmadı. Onun siyasi, hüquqi və beynəlxalq nəticələri Azərbaycanın dövlət suverenliyini tam təmin etməsi baxımından mühüm əhəmiyyətə malikdir. Bu məqalədə əməliyyatın səbəbləri, gedişi, nəticələri və regional təsirləri geniş şəkildə təhlil olunacaqdır.

2020-ci il 10 noyabr tarixli üçtərəfli bəyanatla İkinci Qarabağ müharibəsi başa çatdı və Ermənistan üzərinə öhdəlik qoyuldu ki, Azərbaycan ərazisindəki bütün hərbi qüvvələrini çıxarsın. Lakin üç il ərzində bu öhdəlik yerinə yetirilmədi. Əksinə, Ermənistan və onun dəstəklədiyi separatçı qüvvələr Qarabağda hərbi mövcudluğunu gücləndirdi, yeni texnika yerləşdirdi, müstəqillik iddialarından əl çəkmədi və qondarma qurumlar vasitəsilə Azərbaycan dövlətinin əleyhinə fəaliyyətini davam etdirdi.

Azərbaycan tərəfi bu dövrdə dəfələrlə xəbərdarlıqlar etdi, danışıqlar yolu

ilə problemin həllinə çalışdı. Eyni zamanda, ölkəmiz humanist mövqə nümayiş etdirərək sülh çağırışları etdi. Lakin bütün bu səylərə baxmayaraq, Ermənistan tərəfi danışıqlardan yayınaraq təxribatlarını artırdı.

2023-cü ilin sentyabrında baş verən terror hadisələri vəziyyəti kritik həddə çatdırdı. Əhmədbəyli-Füzuli-Şuşa avtomobil yolunda minaların partladılması nəticəsində mülki şəxslərin və hərbiçilərin həlak olması, eləcə də Azərbaycan Ordusunun mövqələrinin intensiv atəşə tutulması dövlətimizin səbrini tükəndirən son hadisə oldu. Beləliklə, Azərbaycanın konstitusiyaya quruluşunu bərpa etmək, vətəndaşların təhlükəsizliyini təmin etmək və beynəlxalq hüquqa əsaslanan suveren hüquqlarını qorumaq üçün lokal xarakterli antiterror əməliyyatı zəruri addım kimi həyata keçirildi.

Antiterror əməliyyatı 2023-cü il sentyabrın 19-da başlandı və cəmi 23 saat 43 dəqiqə davam etdi. Azərbaycan Ordusu yüksək peşəkarlıq, texnoloji üstünlük və strateji planlama nəticəsində qısa müddətdə bütün hədəflərə nail oldu.

Əməliyyatın əsas xüsusiyyətləri aşağıdakılardan ibarət idi:

Ermənistan silahlı qüvvələrinin mövqələri və uzunmüddətli istehkamları dəqiq zərbələrlə sıradan çıxarıldı;

Qarabağda 406 kvadratkilometr ərazi tam şəkildə nəzarət altına alındı; Düşmənlər canlı qüvvə itirdi, çoxsaylı texnika məhv edildi;

Minlərlə atıcı silah və hərbi texnika Azərbaycan Ordusu tərəfindən ələ keçirildi.

Əməliyyat zamanı Azərbaycan dövləti beynəlxalq humanitar hüquqa sadiqliyini nümayiş etdirdi. Mülki əhalinin təhlükəsizliyi üçün əvvəlcədən xəbərdarlıqlar edildi, mobil SMS xidməti və səsgücləndiricilər vasitəsilə məlumatlar verildi. Qadınların, uşaqların, qocaların və xəstələrin qorunması, tibbi yardımın təmin olunması dövlətin humanist mövqeyini bir daha sübut etdi.

Əməliyyatın uğurlu yekunu Azərbaycanın tarixi qələbəsi ilə nəticələndi və bir sıra fundamental dəyişikliklərə səbəb oldu: 1 Separatizmə son qoyuldu. Qondarma qurumların fəaliyyəti dayandırıldı, onların rəhbərləri məsuliyyətə cəlb edildi. 2 Ermənistan ordusunun çıxarılması təmin edildi. Qeyri-qanuni

silahlı dəstələr tərk edilmiş oldu və Azərbaycan ərazisini tərk etdi. 3 Reintegrasiya prosesi başlandı. Qarabağın erməni əhalisi Azərbaycan cəmiyyətinə integrasiya imkanları qazandı. Yevlax şəhərində keçirilən görüşdə bu məsələlər müzakirə olundu. 4 Suverenliyin tam təminatı. Xankəndi, Xocalı, Əsgəran və Ağdərə şəhərlərində Azərbaycan bayrağının ucaldılması dövlət suverenliyimizin qətiyyətli bərpasını simvolizə etdi.

Əməliyyat yalnız Azərbaycanın daxili məsələsi kimi deyil, həm də regional təhlükəsizlik baxımından əhəmiyyətli hadisədir. Azərbaycanın atdığı addımlar beynəlxalq hüququn prinsiplərinə tam uyğun idi və bu, beynəlxalq ictimaiyyət tərəfindən qəbul edildi.

Antiterror əməliyyatı bölgədə yeni reallıqlar yaratdı: Ermənistan separatizmdən birdəfəlik imtina etməyə məcbur oldu; Cənubi Qafqazda uzunmüddətli sülh üçün real zəmin formalaşdı; Azərbaycanın siyasi nüfuzu və beynəlxalq mövqeyi möhkəmləndi.

Bu əməliyyat həm də göstərdi ki, Azərbaycanın dövlət quruculuğu və milli təhlükəsizlik strategiyası beynəlxalq hüququn əsas prinsipləri - suverenlik və ərazi bütövlüyü üzərində möhkəm dayanır.

2023-cü ilin 19-20 sentyabr tarixlərində həyata keçirilən antiterror əməliyyatı Azərbaycanın dövlətçiliyi tarixində yeni bir mərhələ açdı. Cəmi 24 saatdan az müddətdə Qarabağda separatizm birdəfəlik aradan qaldırıldı, ölkəmizin ərazi bütövlüyü və suverenliyi tam təmin olundu.

Əldə olunan Zəfər yalnız hərbi gücün deyil, həm də siyasi iradənin, xalqın birliyinin və beynəlxalq hüquqa əsaslanan mövqenin nəticəsi oldu. Prezident cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Azərbaycan dövləti bir daha sübut etdi ki, müstəqilliyini, suverenliyini və vətəndaşlarının təhlükəsizliyini qorumağa qadir qüdrətli bir ölkədir.

Bu əməliyyatın nəticələri yalnız bugünkü reallıqları müəyyən etmir, həm də gələcək üçün dayanıqlı sülh, sabitlik və inkişaf imkanlarını təmin edir. Azərbaycanın üçrəngli bayrağının Qarabağın bütün şəhərlərində ucaldılması isə xalqımızın əsrlər boyu həsrətini çəkdiyi milli birliyin və dövlətçilik arzularının gerçəkləşməsi deməkdir.

Həkimlər və xəstələr...

MƏTANƏT

Hər il tibbi yardım göstərilməsi zamanı təhlükəsizlik qaydalarına əməl olunmadığına görə, dünyada milyonlarla pasiyent zərər görür. Aşağı və orta gəlir səviyyəsi olan ölkələrdə isə həmin qaydalara əməl olunmadığına görə 2,6 milyon nəfər həlak olur. Dünya miqyasında pasiyentlərə vurulan zərərin sosial və iqtisadi fəsadları bir neçə trilyon dollarla ölçülür.

Elə bütün bunlara görə, 2019-cu ilin mayında Ümumdünya Səhiyyə Assambleyasının 72-ci sessiyasında sentyabrın 17-si Ümumdünya Pasientlərin Təhlükəsizliyi Günü kimi təsis olunub.

İnsan həyatı, sağlamlığı birbaşa həkimlərdən asılı olduğu üçün Pasiyent Təhlükəsizliyi gününün bir tərəfində həkimlər, digər tərəfində isə xəstələr, yəni pasiyentlər dayanır. Həkimlər xəstənin həyatını xilas etməyə, onunla mehriban davranmağa borcludur. Xəstənin hərtərəfli qayğısına qalmaq, sağlamlığının qorunması üçün həkimlər and içiblər, Hipokrat andı.

Xəstələr isə həkimə tabe olmalı, onun tövsiyə və məsləhətlərinə əməl etməlidir ki, nəticə müsbət olsun.

Lakin təəssüflər olsun ki, müasir dövrimizdə yalnız maliyyə təchizatından sonra xəstə müalicəsinə başlayan, məhz bu cəhətə görə xəstə ilə münasibət qura bilən həkimlər az deyil.

Pasiyentlərin təhlükəsizliyi dedikdə gözlər önünə həyatını səhiyyə sistemində verən vicdanlı həkimlər, bilik və qabiliyyətini artıran, xəstələri düzgün müalicə etmək üçün yenilikləri öyrənən, maliyyə təchizatı onun üçün ikinci planda olan səhiyyə işçiləri gəlir. Xəstənin hər bir ağrı-acısını öz ağrısı hesab edən, xəstə məmnunluğu üçün gecə-gündüz səylə, vicdanla çalışan həkimlər gəlir.

Təəssüf ki, bu gün səhiyyə, sağlamlıq ocaqlarını biznes obyektinə çevirən "həkimlər", "səhiyyə işçiləri" də az deyil. Tez-tez rast gəlinən hadisələrdən biri xəstə ölümü, kiminsə əməliyyat zamanı həyatını itirməsi, doğuş zamanı dünyasını dəyişməsidir. Eşidir ki, hansısa bir özəl xəstəxanada doğulan uşağın valideynindən külli miqdarda pul qoparmaq üçün yeni doğulan uşaq günlərlə xəstəxanada küvəcdə saxlanılır, həm də yüksək depozitlə. Qadının normal doğuşla uşağını dünyaya gətirməsinin mümkün olduğu halda, onun keysəriyyə əməliyyatına cəlb olunması hadisələri də az sayda deyil. Və yaxud da pulu olmadığı üçün həkim qəbuluna düşə bilməyən xəstələr də var.

Və həkimlər də var ki, onu utanmadan söyləyir ki, mənim yanıma pulu olan gəlsin, pulu olmayan getsin dövlət xəstəxanalarına.

Tək özəl xəstəxanalarda deyil, dövlət xəstəxanalarında da problemlər xeyli var. Məsələn, ölkəmizdə tətbiq olunan icbari tibbi sığorta sisteminə də dəqiqəbəzi problemlərlə rastlaşmaq olur. Yəqin ki, işin düzgün qurulmamasının nəticəsidir ki, xəstəxanalarda həkim qəbuluna düşmək üçün günlərlə növbə gözləməli, ÜSM müayinəsi üçün 10 günlərlə gözləməli olursan.

Beləliklə, pasiyentin təhlükəsizliyi hər zaman təmin oluna bilirmi? Yəni həkimə müraciət edən xəstə hər zaman məmnun qalır mı? Əlbəttə, xeyr. Həkimlər var ki, xəstəni müayinə edir, müalicəyə başlayır, lakin heç bir effekti olmur. Xəstə sağalmağın əvəzinə, vəziyyəti gündən-günə pisləşir.

Belə isə yaxşılıq qoyaq bir kənara, yaxşı olmayanları pasiyentlərin təhlükəsizliyi haqqında düşünməyə çağırıq. O pasiyentlərin ki, onlar həkimə gedərkən böyük bir ümidi də qəlblərində aparırlar. Bu ümidi məhv etməyin, həkimlər!

Misir, Türkiyə, İran, Oman, Li-van, İordaniya, Qətər, Suriya, İraq, Səudiyyə Ərəbistanı, Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri, Küveyt və Bəhreyn İsrailin mümkün hərbi addımlarına qarşı kollektiv cavab vermək üçün birgə hərbi ittifaq qurmağı planlaşdırır. Təşəbbüs İsrailin Qətdəki HƏMAS üzvlərinə qarşı hücumlarından sonra gündəmə gəlib. Yeni ittifaq regionda təhlükəsizliyi gücləndirmək və hərbi təcavüzə qarşı vahid mövqə nümayiş etdirməyi hədəfləyir. Qeyd olunur ki, bu planın həyata keçirilməsi üçün iştirakçı ölkələr arasında geniş koordinasiya və qarşılıqlı razılaşma tələb olunacaqdır. Həmçinin, vurğulanır ki, bu ölkələr mümkün təhlükə anında hücumu keçə bilərlər.

Ərəb hərbi bloku İsrailə qarşı

Sentyabrın 15-də İsrail və ərəb ölkələri arasında diplomatik əlaqələr quran bir sıra sazişlər olan İbrahim Razılaşmalarının 5 yaşı tamam oldu. Yubiley günü Qətdə Ərəb Dövlətləri Liqası (ƏDL) və İslam Əməkdaşlıq Təşkilatının (İƏT) sammiti başa çatdı. ƏDL və İƏT-ə üzv ölkələrin liderləri İsrailin sentyabrın 9-da Qətərə endirdiyi zərbələri "bütün ərəb və islam dövlətlərinə qarşı təcavüz" ad-

Yaxın Şərqdə yeni plan

ƏDL və İƏT-in Doha sammiti nəyi dəyişəcək?

raq reallaşmayıb. İndi region ölkələri onlardan heç birinin yenidən İsrail əməliyyatının hədəfinə çevrilməyəcəyinə zəmanət axtarır. İran prezidenti Məsud Pezeşqian Dohaya uçmazdan əvvəl vurğulayıb: "Əgər müsəlmanlar vahid cəbhə kimi hərəkət etsələr, sionist rejim ölkələrimizə hücum etməyə və beynəlxalq hüququ pozmağa cəsəret etməz.

Həmin gün Benyamin Netanyahu İsrailə səfərə gələn dövlət katibi Marko Rubionu qəbul edib. Amerika diplomatiyasının rəhbəri "Odlu zirvəsi" əməliyyatı mövzusunda bir-mənalı şərhlər verməkdən çəkinib, lakin "sülh və təhlükəsizliyi təhdid edən silahlı qrup kimi" HƏMAS-ın məhv edilməsinin və 2023-cü il oktyabrın 7-də qətlam zamanı alınan israili girovların tezliklə evlərinə qaytmasının vacibliyinə işarə edib.

Bununla belə, Netanyahu Qətdəki HƏMAS liderlərinə hücum qərarının heç bir kənar yardım olmadan yalnız İsrail rəhbərliyi tərəfindən verildiyini vurğulayıb. "Biz tam məsuliyyəti öz üzərimizə götürürük", deyən hökumət başçısı dövlət katibi ilə birgə mətbuat konfransında bildirib. "Rubionun səfəri Amerikanın terror qarşısında, bizə qarşı yönəlmiş orta əsr yalanları, dünyada artan antisemitizm və bizə təzyiq edən zəif hökumətlər qarşısında İsraili dəstəklədiyinə dair açıq siqnaldır". O vurğulayıb ki, Amerika-İsrail ittifaqı heç vaxt indiki qədər güclü olmayıb.

Xaricdə Həmas liderlərinə zərbələrin mümkün təkrarlanmasına gəlincə, cənab

landırılacaq. Və bəzi sammit iştirakçıları İsrailə qarşı regional hərbi blok yaratmağa çağırılırlar.

Qətdə keçirilən iki günlük ƏDL və İƏT sammitinin sonu İsrailin ABŞ-ın himayəsi altında BƏƏ və Bəhreyn ilə tam hüquqlu münasibətlər qurmaq üçün müqavilələr bağladığı ilk "İbrahim razılaşmaları"nın imzalanmasının beşinci ildönümünə təsadüf edib. Dohada keçirilən görüşün əsas mövzusu İsrailin sentyabrın 9-da Qətdəki paytaxtına endirdiyi zərbələr olub. Sammitin yekun qətnaməsində İsrailin əməliyyatı və Benyamin Netanyahu hökumətinin hərbi hücumu təkrarla- maqla bağlı ictimai təhdidləri pislənib. Qətnamənin mətnində deyilir ki, Dohanın bombalanması, eləcə də İsrailin Qəzza zolağına hücumu "bölgədə sülh və birgə yaşayış perspektivlərini və İsrailə münasibətlərin normalaşdırılması istiqamətində əldə edilən hər şeyi təhdid edir".

Qətdəki sammitin iştirakçıları İsrailin "Odlu zirvə" əməliyyatına tək cəmiyyət deyil, həm də mümkün hərbi cavabı müzakirə ediblər. Bu baxımdan Dohaya toplaşan liderləri Misir rəhbərliyinin sammitdən bir müddət əvvəl "ərəb NATO-su"nun yaradılması ilə bağlı irəli sürdüyü təklif xüsusilə maraqlandı- rıb. Əmirliyin "The National" nəşrinin mənbələrinin qeyd etdiyi kimi, təşəbbüs Ərəb Liqası əsasında beynəlxalq hərbi blokun yaradılmasını nəzərdə tutur ki, bu blokda tək cəmiyyət, hava və quru qüvvələri deyil, həmçinin

xüsusi təyinatlılar da olacaq. "Ərəb NATO-su" Misirin hesab etdiyi kimi, sülhməramlı missiyalarda iştirak edə bilər, həmçinin "təhlükəsizlik təhdidləri və terrorizm"lə mübarizə apara bilər, "The National" mənbələrindən biri qeyd edir.

Misir ilk dəfə 2015-ci ildə Ərəb Liqasının 28-29 mart tarixlərində Şarm əl-Şeyxdə keçirilən sammiti zamanı NATO modelində vahid silahlı qüvvə yaratmağı təklif etmişdi. Bununla belə, ilk növbədə İŞİD və Yəməndəki

"Husilər" kimi radikal qruplarla mübarizə məqsədi daşıyan təşəbbüs, mümkün komanda strukturu və blokun qarargahının yeri ilə bağlı dərin fikir ayrılıqları səbəbindən heç vaxt həyata keçirilməyib. 2017-ci ildə ABŞ prezidenti Donald Tramp Yaxın Şərqdə İranın təsirini məhdudlaşdırmağı prioritet hesab edərək "Ərəb NATO" konsepsiyasını canlandırmağa cəhd edib. Bununla belə, təhlükəsizlik təhdidlərinə kollektiv reaksiya haqqında regional müqavilə ideyası praktiki ola-

Netanyahu belə bir ssenarini istisna etməyib. O, Dohanın açıq şəkildə qeyd etdiyi kimi, Qəzza zolağının nizamlanması üçün vasitəçilik səylərinin bir hissəsi kimi edildiyinə baxmayaraq, əmirlik Həmas-ın siyasi bürosuna sığınacaq verməyə razı olarsa, Qətdə "suverenliyi" olmadığını izah etdi. "Gizləne bilərsən, qaça bilərsən, amma biz səni tapacağıq", - Netanyahu radikal qrupun sağ qalan liderlərinə müraciət edərək hədələyib. Hələlik Qətdə Ərəb Liqası və İƏT sammiti iştirakçılarının göndərdiyi xəbərdarlıq siqnallarının İsrail hakimiyyəti tərəfindən ciddi qəbul edildiyini düşünməyə əsas yoxdur.

Qətərə hücum və dəyişən təhdidlər

İsrailin Yaxın Şərqdəki hazırkı siyasəti ərəb-yəhudi normalaşması prosesini (İbrahim razılaşmaları) alt-üst edir. Bu barədə Ərəb Dövlətləri Liqası və İslam Əməkdaşlıq Təşkilatının sammiti iştirakçılarının sentyabrın 15-də qəbul etdikləri yekun bəyanatın mətnində deyilir. Region dövlətlərinin liderləri vurğuladıqları ki, İsrailin ötən həftə Qətərə hücumu, həmçinin Qəzza zolağında "düşmənin hərəkətlərinin davamı", o cümlədən "fələstinlilərin soyqırımını, etnik təmizləmə, aclıq, mühasirə, o cümlədən müstəmləkəçilik fəaliyyətləri və ekspansionist siyasət regionda sülh və əməkdaşlıq perspektivləri üçün hər şeyi təhdid edib.

Əvvəli Səh. 12

İsrailə münasibətləri normallaşdırmaq yolunda əldə olunub". Maraqlıdır ki, Qəterin ev sahibliyi etdiyi toplantıda iştirak edənlər İsrailin Doha əməliyyatını rəsmi olaraq "bütün ərəb və islam dövlətlərinə qarşı təcavüz" adlandırbılar.

Düz beş il əvvəl, ilk prezidentlik dövründə Donald Tramp Abraham Accords konsepsiyasını Yaxın Şərqdə vəziyyəti sabitləşdirmək üçün mühüm vasitə kimi təqdim etdi. O zaman ərəb dünyası yəhudi dövləti ilə münasibətlərin normallaşmasına təbii siyasi zərurət kimi baxırdı. Bununla belə, İsrailin Qəzə zolağında iki illik hücum hərəkatları bu ölkələrin ABŞ-ın regiondakı diplomatik konsepsiyasına münasibətini xeyli dəyişib. Bu müddət ərzində İsrailə rəsmi əlaqələr qurmağı bacaran Yaxın Şərq oyunçuları onunla tam miqyaslı qarşılıqlı əlaqəni məhdudlaşdırmağa çalışdılar və İbrahim Sazişlərinə qoşulmağa namizədlər prosesi sadəcə olaraq dondurdular.

Qəterdə HƏMAS-ın siyasi bürosunun yüksək rütbəli üzvlərini sıradan çıxarmaq məqsədi daşıyan əməliyyat İsrailin regiondakı qonşularının maraqlarını nəzərə almayan və birtərəfli fəaliyyət göstərən aqressiv qüvvə kimi təsəvvürü gücləndirdi. Dohada Ərəb-İslam sammitini açan Qəterin Baş naziri Məhəmməd bin Əbdül Rəhman Əl Tani "Bu hücumu ancaq dövlət terror aktı kimi xarakterizə etmək olar" dedi. O qeyd edib ki, baş nazir Benyamin Netanyahu'nun rəhbərlik etdiyi hazırkı İsrail hökumətinin tətbiq etdiyi yanaşmalar bütün hərbi və diplomatik nizamı tapdalayır. "Beynəlxalq ictimaiyyətin ikili standartlardan istifadəni dayandırması və İsraili törətdiyi bütün cinayətlərə görə cəzalandırmağın vaxtı çatıb", - Qəter hökumətinin başçısı əminliyini ifadə edib.

Təəccüblü deyil ki, Yaxın Şərq ölkələrinin İsrailin hərəkatlarına cavab tədbirlərinin

Yaxın Şərqdə yeni plan

ƏDL və İƏT-in Doha sammiti nəyi dəyişəcək?

bir daha açıqlayıb və müsəlman dövlətlərinin birliyini müdafiə edib. İran prezidenti Təl-Əvivin sərhədsiz və məhdudiyyətsiz hərəkat etdiyini vurğulayaraq, bu cür hücumlar davam etdikcə "müsəlman dünyasında heç bir ölkə təhlükəsiz deyil" deyib.

Pezeşkian səfərdən əvvəl də demişdi ki, təcavüzə müqavimət strategiyasının bir hissəsi kimi müsəlman və ərəb ölkələri birliyi qorumalı və "sionist rejim"lə əlaqələri kəsməlidir. Fələstinə beynəlxalq dəstək və İsrailin hərbi əməliyyatlarına koordinasiyalı reaksiya ilə bağlı koordinasiyanı gücləndirmək

üçün sammitdə iştirak edən bir sıra ölkələrin liderləri ilə Dohada ikiterəfli görüşlər keçirilib. İran Xarici İşlər Nazirliyinin rəsmi nümayəndəsinin sözlərinə görə, rəsmi tədbir vəziyyətin sabitləşməsi üçün birgə tədbirlərin görülməsinə töhfə verən Qərbi Asiya regionunun təhlükəsizliyi üçün dönüş nöqtəsi olub.

Tədbirin yekun kommünikesində nə var?

Sammitin yekun bəyannaməsində insident "Qəter dövlətinin suverenliyinin kobud şəkildə pozulması və regionda sabitliyə əhəmiyyətli təhlükə" kimi qiymətləndirilib. Dövlət liderləri bu hərəkatları qətiyyətlə pisləyib və Qəterə qeyd-şərtsiz dəstək verəcəklərini bəyan ediblər. Hazırkı kollektiv müdafiə paktına istinad edən sənəddə vurğulanır ki, "Şuraya üzv dövlətlərin təhlükəsizliyi vahid qurumdur və onlardan hər hansı birinə qarşı təcavüz bütün digərlərinə qarşı təcavüzə bərabərdir".

İclasdan sonra Qəterin paytaxtında Kollektiv Təhlükəsizlik Şurasının və hərbi qərarların növbədənəkar iclasının keçirilməsi barədə qərar qəbul edilib. Bildirilir ki, görüşün gündəliyində Fars körfəzi regionunun müdafiə mexanizmlərinin gücləndirilməsi və təhdidlərin qarşısının alınması üçün ümumi imkanların inkişaf etdirilməsi müzakirə olunacaq. Fars körfəzi ölkələrinin başçıları həmçinin beynəlxalq ictimaiyyəti sionistlərin törətdiyi qanun pozuntularına cavab olaraq təsirli və qabaqlayıcı tədbirlər görməyə çağırırlar.

V.VƏLİYEV

müzakirəsi indi hərbi kanala yönəldilib. Belə ki, Qəterdə keçirilən ərəb-islam sammitinin iştirakçıları təxminən 10 il əvvəl İrani cilovlamaq vasitəsi kimi irəli sürülən, lakin əhəmiyyətsizliyinə görə heç vaxt həyata keçirilməyən NATO modeli üzrə "vahid ərəb qüvvələri"nin yaradılması təşəbbüsünün yenidən gündəmə gətirilməsini təklif ediblər. İsrailin qonşularının onun hücumlarına kollektiv cavab üçün zəmin yaradan hərbi əməkdaşlıq formatını müzakirə etməsinin özü də Qəter ərazisinin bombalanmasının regionun təhlükə mənzərəsinə baxışını nə qədər dəyişdiyi-

ni və yəhudi dövləti ilə münasibətlərin normallaşdırılmasının dəyərini aşağı saldığını açıq şəkildə göstərir.

Son iki ildə keçirdiyi hərbi əməliyyatları izah edən Benyamin Netanyahu dəfələrlə vurğulayıb ki, o, 2023-cü il oktyabrın 7-də HƏMAS qruplaşmasının adi məhdud qarşıdurma qaydalarını pozaraq, İsrailin cənubuna genişmiqyaslı hücum həyata keçirərək minlərlə dinc sakinini öldürdüyü faciənin təkrarlanmasının qarşısını almaq istəyir. Lakin ümumilikdə İsrailin hərəkatları regionda qarşıdurma mühitini daha da gücləndirib. Bu isə 7 oktyabrdan az olmayan faciələrin əsa-

sını təşkil edir.

Pezeşkian: Müsəlman ölkələri İsrailə əlaqələri kəsməlidir

Qəter əmirinin dəvəti ilə Dohaya səfərə gələn İran İslam Respublikasının prezidenti Məsud Pezeşkian İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı və Ərəb Dövlətləri Liqasının fəvqəladə sammitində çıxışı zamanı İsrailin təcavüzkar hərəkatları ilə bağlı İranın rəsmi mövqeyini

Keçmiş sovetlər birliyi daxilində olmuş bugünkü dövlətlərin deməkdir ki, hamısı bu və digər formada qonşu dövlətlərlə münafiqşəli vəziyyətdə olub. Belə arzuolunmaz ağır vəziyyəti təbii ki, özünü sonradan SSRİ-nin varisi elan etmiş Rusiya yaradıb. Məhz Rusiyanın siyasi, hərbi dəstəyi ilə bir respublika digər dövlətin ərazisini işğal edib. Həmin zərər görmüş ölkələrdən biri də Azərbaycan olmuşdur. 30 il Rusiyanın dəstəyi, Qərbi ölkələrinin maliyyə və digər yardımları ilə Ermənistan Azərbaycanın 20 faizə qədər torpaqlarını işğal altında saxlamışdır. Yalnız 2020-ci il sentyabrın 27-də başlayan hərbi əməliyyatlarla Azərbaycan işğal olunmuş torpaqlarını azad etməyi bacardı. Bu gün Azərbaycan postsovet ölkələri arasında yeganə dövlətdir ki, ərazi bütövlüyünü və suverenliyini tam təmin edib. Digər münafiqşəli durumda olan dövlətlər isə hələ də problemin həlli üçün çıxış yolları aarırlar. Onlardan bir də Moldovadır. Daxilində formalaşmış Dnestryanı bölgə Moldavanın mərkəzi hakimiyyətinə tabe olmaqdan imtina edir. Hakimiyyət uzun illərdir ki, Dnestryanı bölgənin xunta rejimini sülh yolu ilə yola gətirməyə çalışsa da, Rusiyanın fəal müdaxiləsi nəticəsində bütün cəhdlər uğursuzluğa düşür. Moldova iqtisadi, siyasi, hərbi cəhətdən zəif dövlət olduğundan problemi hərbi yolla aradan qaldıra bilmir. Güvəndiyi Rumıniya dövləti də bir qədər geniş imkanlara malik deyil. Ona görə də, Moldova çıxılmaz durumdadır.

Dnestryanı bölgədən əsən küləklər Kişinyovda narahatlıq yaradır

meyilli qüvvələr təşkil edirlər. Ölkədəki müxaliflərin iddialarına görə, Moldovada yoxsulluq artır, iqtisadi tənəzzül sürətlə genişlənir: "Moldova Dəmir Yolları" Dövlət Müəssisəsində maaşların ödənilməsində 6 aylıq gecikmələr strateji obyektlərin stabil fəaliyyətini təmin edə bilmədiyini göstərir. Giurgiulesti beynəlxalq azad limanı itirilib. Dövlət onu geri qaytarmaq üçün addım atmadı. İndi hər kəs limanda pul qazana bilər, Moldova yox. Ukrayna ilə dəniz nəqliyyatının bağlanması ilə əlaqədar bütün yük gəmiləri Giurgiulesti-

onların təşkil etdikləri mitinqlərdə insanların sayının az olması, hakimiyyətin sifarişləridir: "Bəli, on minlərlə, yüz minlərlə insan repressiyalara, bahalıqə etiraz etməyə, siyasi məhbuslara dəstək aksiyalarına çıxır. Bunun səbəbləri var. Polisin vəhşiliyini, yolları bağlamağı, hətta yoldan keçənləri və animatorları belə saxlamağı, dinc nümayişləri dağıtmağı nəzərə alsaq, müxalifət hakimiyyətdən fərqli olaraq cəmiyyətdə gərginlik yaratmaq məqsədi daşır".

Bessarabiya

dən keçir. Moldovanın dənizə yeganə çıxışı hərbi məqsədlər üçün istifadə edilə bilər.

Keçmiş prezident Vladimir Voronin iddia edir ki, limandan çox güman ki, Rumıniya deyil, regional hərbi böhran kontekstində NATO istifadə edəcək."PCRM dövründə dövlət limanı sırf büdcə vəsaitləri hesabına tikib: "Büdcədən limana aparın magistral və dəmir yolunun tikintisi də ödənilib. Bu obyektin tikintisində heç bir borc puldan istifadə olunmayıb. İşin maliyyələşdirilməsində nə Avropa Yenidənqurma və İnkişaf Bankı, nə kommersiya bankları, nə də beynəlxalq fondlar iştirak edə bilməz".

Moldova Avropa İttifaqının qapısı önündə gözləyir

Moldovanlar hesab edirlər ki, ölkə Avropa İttifaqının bərabər hüquqlu üzvü olaraq əhalinin sosial rifahı yaxşılaşar və yeni iş yerləri yaradılar. Elə bu niyyətlərdə ötən ilin oktyabrın 20-də, Moldovanın Avropaya inteqrasiyası haqqında referendum keçirilmişdir. Avropa inteqrasiyası lehinə seçicilərin 50,39 %-i dəstəkləmiş, 49,61 %-i əleyhinə olmuşdu. Müsbət rəylə çıxış edənlərin addımları ilə barışmayan müxaliflər bir neçə seçki məntəqində təxribatlar törətmişlər. Oktyabrın 21-də Aİ-nin xarici siyasət xidmətinin nümayəndəsi Peter Stano Brüsseldə keçirilmiş briffinqdə Rusiya və onun nümayəndələrinin Moldova səsvermələrinə misli görünməmiş müdaxiləsi barədə bəyanat vermişdi. Oktyabrın 22-də Moldova hüquq-mühafizə orqanlarının prezident seçkilərinin birinci turu və referendum zamanı 400-dən çox seçici satın alınması halını araşdırdığı məlum olmuşdu. Oktyabrın 31-də Moldovada Mərkəzi Seçki Komissiyasının (MSK) binasını, həmçinin Baş Polis Müfəttişliyinin dayanaçağında bir neçə avtomobili yandırmaya cəhd edən 5 nəfər saxlanılmışdı.

Diqqətçəkən məqam ondan ibarətdir ki, bəzi avropalı deputatlar Moldovanın Aİ-nin üzvlüyünün əleyhinədirlər. Avropa Parlamentinin fransalı deputatı Thierry Mariani Avropa Parlamentinin iclası zamanı seçkilər ərəfəsində 1,8 milyard avro kredit vəd edən Avropa Komissiyasının sədri Ursula fon der Leyenin də daxil olduğu yüksək səviyyəli avropalı siyasətçilərin Kişinyova səfərlərini, həmçinin Fransa prezidenti Emmanuel Makron, Almaniya kansleri Fridrix Merz və Polşanın baş naziri Donald Tuskun səfərlərini tənqid edib. Marianinin sözlərinə görə, bu cür hərəketlər Moldova seçicilərinə birbaşa siqnaldır: "Sanduya səs verin - Avropa pulunu alın". Onun sözlərinə görə, Moldovanın daxili işlərinə müdaxilə, o cümlədən Avropa Parlamentinin daxilindən gələn müdaxilə pislənməlidir.

torpaqlarında yaradılmış Moldova

Moldova çayının adından götürülən Moldova dövləti Şərqi Avropada dənizə çıxışı olmayan ölkələrdən biridir. Şimal, şərq və cənubda Ukrayna, qərbdə isə Rumıniya ilə həmsərhəddir. Paytaxtı və ən böyük şəhəri Kişinyov şəhəri, ümumi sahəsi 33,846 kvadrat kilometrdir. Moldova 1940-cı ildə SSRİ tərəfindən Rumıniyadan qoparılmış Bessarabiya torpaqlarında yaradılmış və SSRİ-nin tərkibinə mütəfiq respublika statusu ilə daxil edilmişdir. Moldovanın əhalisinin sayı 3,5 milyon nəfərdir. Hələ sovetlər birliyi dövründə Moldovanın Dnestr çayından şərqdəki ərazilər separatçılar tərəfindən zəbt olunaraq özlərinə oyuncaq dövlət -tanınmamış Dnestryanı Moldov Respublikası yaradıblar. Mərkəzi hakimiyyət dəfələrlə separatçılara qarşı əməliyyatlar keçirib. Ən böyük əməliyyat 1992-ci ilin yayında Bender və Dubossar şəhərləri ətrafında gedən döyüşlər hesab olunur. O zaman iki tərəfdən 700-dək itki qeydə alınıb. Ölənlərin 300 nəfəri Moldovanın, 400 nəfəri isə Dnestryanın payına düşür. Bir həftə davam edən döyüşlər zamanı Bender və Dubossar əhalisinin bir hissəsi evlərini tərk edərək Ukraynaya qaçıb. O vaxt Dnestryanı da dislokasiya olunmuş Rusiyanın 14-cü ordusu general Lebedin rəhbərliyi ilə separatçıların müdafiəsinə qalxıb, Moldova qüvvələrini geri sıxışdırıb. 1992-ci il iyulun 22-də Rusiya və Moldova rəhbərləri Boris Yeltsin və Mirça Snequr arasında atəşkəs haqqında saziş imzalanıb. İmzalanma mərasimində Dnestryanı separatçıların lideri İqor Smirnov da iştirak edib. Bunun ardınca Ukraynaya getmiş qaç-

qınlar öz evlərinə dönüblər. Ateşkəs sənədinə əsasən, təhlükəsizlik zonası yaradılıb. Sülhyaratma əməliyyatlarına birgə sülhyaratma qüvvələri cəlb olunub. Razılaşmaya görə, Moldovadan 300, Dnestryanıdan 300, Rusiyadan isə 500 hərbi bölgədə təhlükəsizliyi təmin etməlidirlər. Ancaq bölgədəki separatçılar Moskvanın diktəsi ilə Kişinyova qarşı meydan oxuyurlar. Dəfələrlə ATƏT, AŞPA, Avropa İttifaqı və digər beynəlxalq təşkilatlar, o cümlədən ABŞ, Fransa, Böyük Britaniya münafiqşənin həlli üçün cəhdlər göstərib, bu yöndə qətnamələr, qərarlar qəbul ediblər. Lakin istəklər baş tutmayıb. Bu gündə münafiqşəli vəziyyət hökm sürməkdədir. Dəfələrlə AŞP, Avropa İttifaqı, eləcə də Moldova parlamenti Rusiyanın Dnestryanı bölgədən ordusunu çıxarmasına dair qətnamələr qəbul ediblər. Ancaq rəsmi Moskva heç bir çağırışa və qəbul edilən qətnamələrə əməl etmir. Əksinə, Dnestryanı bölgədə mövqelərini daha da möhkəmləndirir.

Moldovada hər an daxili qarşidurma yarana bilər

Rəsmi Kişinyovun Dnestryanı bölgədə separatçılığın daha da güclənərək bütün ölkəyə yayıla biləcəyindən narahatdır. Çünki Ukrayna müharibəsi Rusiyanın ətraf ərazilərdə geniş təxribatçı qruplar formalaşdırmaqla ABŞ-ın və Qərbin başını ilə həmin yeni yaranan münafiqşə ocaqlarına cəlb etməyə çalışır. Hakimiyyət, xüsusilə prezident Maya Sandu xalqın dəstəyinə arxalansa da, ölkədə tam nəzarəti ələ ala bilmir. Ona bunu rusyillli qüvvələrin sayının çox və güclərinin müəyyən qədər yüksək olması mane olur. Təşkil edilən aksiyaların böyük hissəini rus-

Moldovada hakimiyyət-müxalifət qarşidurması

Moldova prezidenti M.Sanduya qatı müxalifətçi, MNIMA MOLDOVEI Respublika Partiyasının lideri İrina Vlah bildirib ki, hakimiyyət hər gün onlara hücum edir, onları susdurmağa çalışır: "Amma biz təslim olmuruz və bu, PAS rəhbərlərini hiddətləndirir. Biz sakitliyimizi qoruyuruq, çünki həqiqətin bizim tərəfimizdə olduğunu bilirik. Onların metodları nə qədər aqressiv olsa, Moldovanı saralmış əsarətdən azad etmək istəyimiz bir o qədər güclənir".

Onun sözlərinə görə, polis partiyalı insanlarla və heç bir əlaqəsi olmayan bank əməliyyatları ilə əlaqələndirməyə çalışan "cinayət sxemi" təşkil edib: "Dünən bizi gözədən salmaq və gələcək təxribatları hazırlamaq üçün yaradılan yeni sxem haqqında danışdıq. Dorin Reşianın məni nüfuzdan salmaq üçün vəzifəsindən və dövlət resurslarından necə istifadə etdiyini göstərdik, onun məsuliyyətə cəlb olunmasını tələb edərək MSK-ya şikayət verdik. Bu gün biz növbəti addımı atırıq - İdarələrarası Nəzarət Şurasının absurd qərarına məhkəmədə etiraz edirik, qarşdakı günlərdə mənə qarşı sanksiyalarla bağlı yeni addımlar atacağıq. "Sarıların" bizə qarşı yönəltdiyi bütün çirkinlikləri ifşa edəcəyik, biz sübut edəcəyik ki, mənə və həmkarlarıma qarşı bu cinayət sxemlərinin müəllifləri gec-tez məhkəməyə müraciət edəcəklər".

Müxalifətçi partiya sədri hesab edir ki,

Sosiallaşmayan insanlar və psixoloq tələsi

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyi

Yazı Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyə dəstəyi ilə "Uşaq və gənclərin fiziki və mənəvi inkişafı" istiqaməti çərçivəsində hazırlanıb

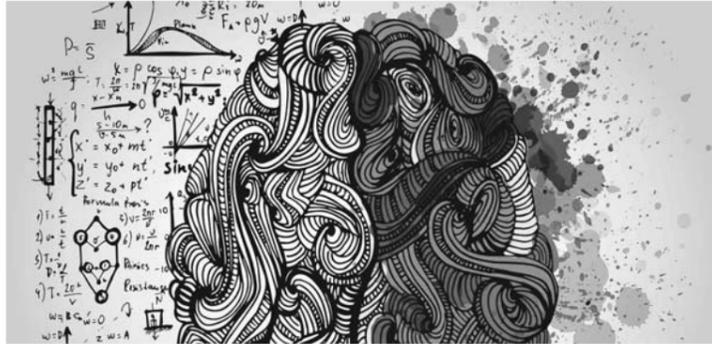
Azərbaycanda ən gəlirli sahələrdən biri psixologiya, digəri də kosmetologiyadır. İkisinə də tələbat durmadan artır. Psixoloqlara olan tələbat məsələsi insanlarda sosial ünsiyyət imkanları minimuma düşdükcə psixoloqların bazarı çiçəklənir. Daha aydın desək, insanlar daha əvvəlki kimi dostu, qohumu, ailəsi ilə dərdləşmək, söhbətləşmək istəmir, ünsiyyəti minimuma endirir və nəticədə depressiv vəziyyəti ilə psixoloqlardan mədət umur. Hər addımbaşı boy göstərən "uzman" psixoloqlar da bu vaxt yada düşür.

"Uzman" sözü Azərbaycan dilindəki ekspert sözünün türkçəsidir. Tibb fakültəsini bitirən hər kəs həkimdir, lakin konkret sahə seçməyə bu sahənin həkimi, müasir dillə desək, uzmanı olmaq istəyirsə 3-4 il həmin sahədə asissentlik etməlidir. Yalnız bundan sonra cərrah, oftalmoloq, pediatr, ginekoloq və s. ola bilər. Yəni, qıssası, "uzman həkim" deyilsə, o işinin öhdəsindən gələ bilən, öz sahəsinin eksperti olan həkimlərə deyildir.

Qərribə burasıdır ki, əvvəllər bu sahədə baş ağardan, ömrünü peşəsinə həsr eləyən həkimlər yalnız uzun illərdən sonra özünü öz sahəsinin eksperti hesab edirdi. Daha doğrusu, onu cəmiyyət, tibb aləmi ekspert hesab edirdi, o özünü belə adlandırmırdı. Amma indi ali məktəbi yenəcə qurtarmış, qonşu Türkiyədə bir iki kurs təlimatı oxuyub lovğa-lovğa ölkəmizə qayıdan bütün gənc həkimlər özünü "uzman" adlandırırlar. Qıssası, indi "uzman"lar əsl həkimlərdən çoxdur.

Psixoloq qapısında növbə gözləyənlərin sayı hər gün artır. Əslində, bu vəziyyətə aram-aram, zamanla gəlib çıxdıq. Üz-üzə görüşlər əvvəlcə yerini telefonlara verdi. Tədricən telefon zənglərinin yerini facebook, tvetter, kontakt və daha hansılar tutdu. İndi hamı əlaqə

üçün qarşdakına "WatshApp"ını yaz, danışmaq deyir. Beləcə, hamımızın asılı olduğumuz virtual həyat sizcə də yalnızlığımızın əsasını qoymadı? Həyatımızı virtual müstəvidə yaşamağa başlayandan sosial yalnızlığımız da artıb. Virtual dünyanın ünsiyyət qatiline çevrilməsi bizim sosial çevrəməz üçün də təhlükədir. Ətrafımızda canlı söhbət edə bildiyimiz, dərdləşəcəyimiz, sevincimizi bölüşəcəyimiz adam qalmadığının fərqləndiriniz-

mi? Bütün dostlarımız virtual platformadadır, tanışlarımızla orada söhbətləşirik, səs atırıq, səs alırıq, görüntülü danışıq, şəkil, mesaj, paylaşım Axırı necə olur? Psixoloqlara gəlir yeri yaranır...

Ünsiyyətsizlik insanları psixoloq axtarışına vadar edir. Təxminən 20 ildir sosial, ailə, cəmiyyət problemlərindən yazıram, bu günədək psixoloji yardım almış minlərlə insanla ünsiyyətim olub, hələ bir insan deməyib ki psixoloqdan aldığı seanslar köməyimə yetdi. Əksinə, psixoloq, yanına gəlmiş pasiyentinə bəsit suallar verməklə yetinir, "get filan kitabı oxu", "dostlarınızla dərdləş" kimi məsləhətlər verir, göstərmədiyi xidmət müqabilində isə çox baha ödəniş tələb edir.

Efirlərə dəvət edilən tanınmış psixoloqlar da həmçinin. Bəzəkli cümlələrlə reklam olunurlar, filosofların sözlərini əzbərləyib efirdə deyirlər və beləcə sadəcə camaatın gözündə özlərini işlərinin ustası kimi tanıdırılar. Son ümid kimi yanına

gedən insanların ümidini doğrultmurlar. Necə doğrultsunlar? Türkiyədə kurs keçib bir sertifikat almaqla? Son bir neçə ilin dəbidir axı, işində uğuru olmayan, peşəkar olan-olmayan bir çox həkim qonşu Türkiyədə bəzən bir neçə aylıq, əksər hallarda isə 2 həftəlik seminar-kurslar keçdikdən sonra ölkəmizə qayıdanda adının qarşısı-

na "uzman" sözünü də artırır. Vəsalam. Oldu peşəkar. 25 yaşı var, nə vaxt oldu peşəkar?

Ailə süfrələrində, dost məclislərində ruhən qidalandığımız anları xatırlayın. Üzbüz ünsiyyət, canlı söhbət, real münasibətdən sonra rahatlamış, dincəlməmiş hiss edir insan. O zaman ehtiyac duyulurdu psixoloqa? Həm ruhən, həm mənən sakit həyatımız vardı. Qaçacaq, qovhaqov deyildi heç nə. 24

di. Real həyatdakı münasibətlərimiz indi bir-bir sosial platformalara keçdi. Başqa sözlə desək, sosiallaşmaq da zamanla rəqəmsallaşdı. Otaqdan otağa keçməyə ərinən, ailə üzvlərinə sözünü votsapla deyən insanlara çevrildik. Bizim özümüzdə etdiyimiz bu pislik psixoloqların bazarını çiçəkləndirdi. Depressiv, çökmüş insanların getdiyi ünvan oldu psixoloqlar.

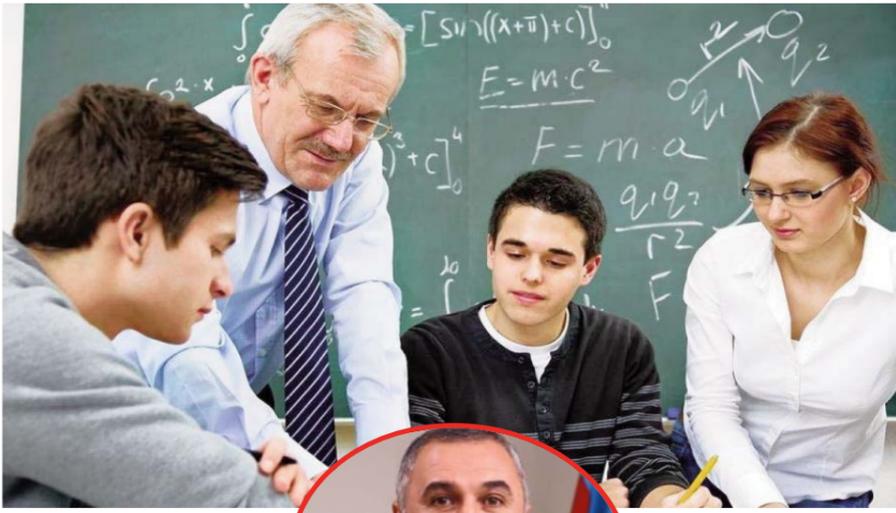
Onlar da bundan istifadə etdi. Peşəkar psixoloqlar qaldı öz otaqlarında, həqiqi işlərini gördülər. Əvəzində saxta "uzmancıqlar" ayaq açdı efirlərə. Xatırlayın, Ağabey Sultanov danışanda necə dinləyirdik nəfəs almadan? Kişinin ağzından dürr tökülürdü sanki. Amma indi... Televiziya proqramları psixoloqlarını yarıdırır, "uzman filankəslər" bu efirdən çıxıb o biri efirə girirlər, dediklərinin də bir qəpiklik dəyəri yox. Qazanclarından reklam büdcəsi ayırmaqla daha çox qazanc əldə edirlər. Məsələn, indi məşhur gündüz verilişlərində 1 dəfə ekspert kimi oturmağa bu psixoloqlar 1500-2000 manat pul verirlər. 1 ay ekspertlik etmək üçün 15-20 min manat telekanala pul ödəyən psixoloqlar var. Sual yaranır, bu psixoloq pasiyentlərindən nə qədər gəlir əldə edir ki, televiziya-ya çıxma bilmək üçün 20 min manat ödəmək imkanı yaranır? Cavab sadədir, psixoloqun ən az 2 qatı dəyərində qazancı olmasa bu qədər reklama pul ayırmaz.

Çıxış yolu nədədir? Zənnimcə, çox sadə yolu var. Azərbaycan tarixən ənənəvi olaraq sosial həyatında ailə dəyərlərinə, qohumluq münasibətlərinə, onlarla ünsiyyətə önəm verən cəmiyyət kimi tanınıb. İnsan ruhunun ən yaxşı həkimi yaxın çevrəsi, doğmaları ilə olan ünsiyyətidir. Sosiallaşmanı həyatınıza yenidən bərpa edin, qonaq gedin, qonaq qəbul edin. Ənənəvi yaşayış üsuluna meyil etməklə stressdən, kaosdan uzaq durmaq mümkündür.

Lalə Mehralı

“Bu gün Azərbaycanda repetitorluq bir dəb halını alıb”

Təhsil eksperti mühüm məqamlara aydınlıq gətirdi

“**A**zərbaycanda bugün ən çox müzakirə olunan məsələlərdən biri təhsildə repetitorluğun geniş yayılmasıdır. Bunu həm təhsil ictimaiyyəti, həm təhsil ekspertləri, həm də valideynlər müzakirə edir”. Bunu SİA-ya açıqlamasında təhsil eksperti Məzahir Məmmədli deyib. Onun sözlərinə görə, cəmiyyət olaraq hər kəs düşünür ki, Azərbaycanda repetitorluq niyə bu qədər geniş vüsət alır: “Bilirik ki, dünyanın hər yerində repetitorluq mövcuddur. Amma ayrı-ayrı sahələr üzrə, daha təkmil və geniş imkanlara malik olmaq üçün repetitorlara müraciət edirlər. Azərbaycandakı qədər kütləvi hal heç bir yerdə yoxdur. Bu artıq elə bir vəziyyətə gəlib çatıb ki, valideynlər birinci sinifdən, bəzən isə hazırlıq yaşından - hələ yazıb-oxumağı öyrənməmiş - repetitor müəllim axtarışına başlayırlar. Təəsüflə qeyd etmək lazımdır ki, bu vəziyyətin yayılmasında bir nömrəli rol “bunker müəllimləri” adlandırılan Dövlət İmtahan Mərkəzinin test bazasını hazırlayan müəllimlərinə aid edilir. Bu proses 1995-1997-ci illərdən vüsət almağa başlamış və son 10 ildə pik həddə çatmışdır. Artıq hər kəs repetitor yanına getmədən öz perspektivini təxmin edə bilmir.

Amma təcrübə göstərir ki, hər il sosial şəbəkələrdə, müxtəlif media platformalarında paylaşılır ki, ucqar məktəbdə bir şagird və ya bir neçə şagird heç bir hazırlıq olmadan universitetə qəbul olur və yüksək nəticələr göstərir. Məsələn, Gəncədə yaxınlarda bütün bir sinif 100% nəticə göstərmişdi, heç biri repetitor yanına getməmişdi. Demək olar ki, ümumtəhsil məktəblərinin tədris planına uyğun dərs keçilsə, repetitorluq edən müəllimlər əslində məktəbdə də dərs deyirlər. Yəni baza və potensial var, sadəcə tətbiq və yanaşma düzgün olmalıdır. Yeter ki, valideynlər məsələyə düzgün yanaşsın, övladlarının üzərinə məsuliyyət qoysunlar və “mənim yanına gəlməseniz, öyrənmə bilməzsiz” deyən müəllimləri boykot etsinlər. Təbii ki, repetitorluq tamamilə ləğv edilməməlidir. Məsələn, 10-11-ci sinifdə müəyyən təkrar və test hazırlığı üçün bir müddət repetitor yanına getmək normaldır. Bu yalnız ehtiyacı olan uşaqlar üçün olmalıdır. Hazırda isə elə bir

vəziyyət yaranıb ki, təhsilə ciddi hazırlaşan da, hazırlaşmayan da repetitor yanına gedir.

Təhsil Nazirliyi bu məsələdə bir istiqamət götürüb - repetitorsuz məktəb modeli yaradılır. Hər regionda bir neçə məktəbi birləşdirərək ixtisas üzrə ən yaxşı müəllimləri ora toplamaq və imkansız ailələrə dəmək ki, repetitor yanına göndərməyə ehtiyac yoxdur. Bu məktəblərdə övladlar oxuyur və nəticə əldə edir. Demək istədiyim odur ki, bu gün Azərbaycanda repetitorluq həm də bir dəb halını alıb. Əgər qəbul qaydaları sadələşdirilsə, Dövlət İmtahan Mərkəzinin bəzi funksiyaları yenidən tənzimlənsə və əlavə test vəsaitləri azaldılsa, repetitorluq öz-özünə aradan qalxacaq”.

Günel Fərzəliyeva

“SƏS” qəzetinə abunə kampaniyası davam edir!

«SƏS» QƏZETİNƏ
ABUNƏ OLMAQ İSTƏYƏNLƏR
AŞAĞIDAKI YAYIM
ŞİRKƏTLƏRİ İLƏ ƏLAQƏ
SAXLAYA BİLƏRLƏR

1. Azərpoçt Poçtdaşıma Mərkəzi – 0125984955, 0552004544
2. Azərmətbuat Yayım MMC – 0124411991, 0124404694
3. Səma Mətbuat Yayım – 0125940252, 0503336969
4. Pressainform MMC – 0125115191, 0504560835, 0553156002
5. Qaya Mətbuat yayım – 0125667780, 0502352343
6. Ziya LTD – 0124977696, 0503067744

1 nüsxə 1 aylığı 13.20 AZN

6 aylıq 79.20 AZN

1 illik 158.40 AZN

ABUNƏÇİLƏRİMİZİN
XİDMƏTİNDƏYİK
Müraciət, şikayət, yazı,
təbrik və başsağlıqlarımızı
dərc etməyə hazırıq!

Cəlilabadda məktəbdə şagird qətlə yetirilib, sinif yoldaşı saxlanılıb

Cəlilabadda məktəbdə şagirdlər arasında yaranan mübahisə ölümlə nəticələnib. SİA-nın verdiyi xəbərə görə, hadisə Cəlilabad rayonunun Xəlilabad kənd məktəbində baş verib. Məktəbdə sinif yoldaşları arasında mübahisə yaranıb. Mübahisə zamanı 17 yaşlı yeniyetmə sinif yoldaşına bıçaqla xəsarət yetirib. Xəsarət alan yeniyetmə xəstəxanaya hospitalizasiya olunub. O, xəstəxanada ölüb.

Hadisəni törətməkdə şübhəli bilinən məktəbli polis əməkdaşları tərəfindən saxlanılıb. Faktla bağlı araşdırma aparılır.

Tramp bu qəzeti məhkəməyə verdi - 15 milyard dollar tələb edir!

ABŞ Prezidenti Donald Tramp “The New York Times” qəzetinə qarşı məhkəmə iddiası qaldırıb. ABŞ lideri bu barədə “Truth Social” sosial şəbəkəsində məlumat yayıb. O bildirib ki, nəşrə qarşı böhtan və nüfuzdan salma ittihamı ilə məhkəmə iddiası qaldırıb. Trampın sözlərinə görə, bu iddianı qaldırmaq onun üçün “böyük şərafətdir”.

Tramp qəzetin “sol-radikal Demokrat Partiyasının rüporu” olduğunu və onu ölkə tarixindəki “ən pis qəzetlərdən biri” kimi xarakterizə edib. Məlumat görə, 15 milyard dollarlıq məhkəmə iddiası Florida ştatında təqdim olunub.

Baş redaktor:
Bəhruz Quliyev

Ünvanımız:
Bakı şəhəri,
Üzeyir Hacıbəyli
küçəsi, 66.

Şəhadətnamə: № 022492
<http://www.ses-news.az>
<http://www.sesqazeti.az>
E-mail: ses@sia.az

“ƏLİNCƏ” AZƏRBAYCAN XEYRİYYƏ
CƏMIYYƏTİNİN ORQANI.
QƏZET 1991-Cİ İL
YANVARIN 11-DƏN ÇIXIR
Tel: 598-33-90
Faks: 493-11-62

Redaksiyanın mövqeyi
ilə müəllifin mövqeyi
üst-üstə düşməyə bilər.

Qəzet bazar və
bazar ertəsindən
başqa hər gün
nəşr olunur

Tiraj: 3000